
This is the **published version** of the bachelor thesis:

Marsal Palomas, Jordina; Valdés Sánchez, Laura, dir. Disseny de recursos per atendre les necessitats educatives especials en l'àmbit no formal en col·laboració amb el Centre de Recuperació d'Animals Marins. 2017. 87 pag. (896 Grau en Educació Primària)

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/187445>

under the terms of the license

**DISSENY DE RECURSOS PER ATENDRE LES
NECESSITATS EDUCATIVES ESPECIALS EN L'ÀMBIT
NO FORMAL EN COL·LABORACIÓ AMB EL CENTRE
DE RECUPERACIÓ D'ANIMALS MARINS**

Jordina Marsal Palomas

Universitat Autònoma de Barcelona

Grau d'Educació Primària

Menció de Necessitats Educatives Especials

Curs 2016-2017

Tutora: Laura Valdés Sánchez

Departament de Didàctica de la

Matemàtica i de les Ciències Experimentals

Dimecres 14 de juny del 2017

AGRAÏMENTS

Voldria fer un especial agraïment a la tutora Laura Valdés per l'ajuda, els consells, les orientacions i el suport mostrat durant l'elaboració del treball. Amb ella he après a tenir una visió més crítica i reflexiva davant la realitat que ens envolta i alhora conèixer nous mètodes de recerca.

Altrament, agrair la Fundació CRAM que m'ha obert les portes per observar i analitzar les activitats. També destacar l'interès mostrat pels educadors que han col·laborat amablement en tot el que se'ls ha demanat.

L'últim agraïment és per la família, m'ha acompanyat ja no només durant el treball de fi de grau sinó en tota la carrera de mestra. Gràcies pel recolzament incondicional.

Aquest treball no inclou flexió de gènere masculí i femení, sinó que s'ha preferit englobar-ho en un mateix gènere, en aquest cas, el masculí. Això no treu, però, que no estigui d'acord que la figura femenina pren un paper igual d'important que la masculina.

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ.....	5
2. CONTEXT DE REALITZACIÓ DEL TREBALL: Què és el CRAM?	7
3. MARC TEÒRIC	9
3.1. L'educació dins i fora l'escola	9
3.2. Educació ambiental no formal	10
3.3. Les necessitats educatives especials	12
3.4. Tipologia de discapacitat.....	14
3.4.1. Discapacitat física	15
3.4.2. Discapacitat sensorial	16
3.4.2.1.Discapacitat visual.....	16
3.4.2.2.Discapacitat auditiva	17
3.4.3. Discapacitat intel·lectual	17
3.4.5. Discapacitat derivada de trastorn mental.....	19
4. FINALITATS DEL TREBALL.....	20
5. METODOLOGIA DE TREBALL	21
5.1. Marc metodològic	21
5.2. Eines de recollida de dades	22
6. ANÀLISI DE LES DADES	26
6.1. Anàlisi de les graelles d'observació	26
6.2. Anàlisi de les entrevistes dels educadors.....	31
7. PROPOSTA DE MILLORA	35
7.1. Punts d'intervenció	35
7.1.1. Intervenció discapacitat física	36
7.1.2. Intervenció discapacitat sensorial.....	37
7.1.2.1.Discapacitat visual.....	37
7.1.2.2. Discapacitat auditiva	39
7.1.4. Intervenció discapacitat intel·lectual	40
7.1.5. Intervenció discapacitat derivada de trastorn mental.....	42
8. CONCLUSIONS	44
8.1. Resultats del treball.....	44
8.2. Futures recerques	45
8.3. Reflexió personal.....	46
9. BIBLIOGRAFIA.....	48

ANNEX	51
1. Activitats del CRAM	51
2. Graells de les observacions de les activitats	52
2.1. Observació dia 16 de març del 2017	52
2.2. Observació dia 7 de març del 2017	57
2.3. Observació dia 24 d'abril del 2017	62
3. Model entrevista als educadors del CRAM	68
3.1. Entrevista educador 1	69
3.2. Entrevista educador 2	71
3.3. Entrevista educador 3	73
3.4. Entrevista educador 4	75
3.5. Entrevista educador 5	77
4. Esquema amb els recursos d'intervenció.....	79
5. Diari de camp	80

1. INTRODUCCIÓ

Actualment l'educació inclusiva s'ha convertit en un repte dins l'àmbit educatiu i en la societat en general, això implica un procés i uns canvis en la manera de pensar i entendre les relacions d'igualtat entre les persones. Així doncs, aquest treball pretén posar un granet d'inclusió dins l'àmbit de l'educació no formal, concretament al Centre de Recuperació d'Animals Marins (CRAM).

Aquest estudi titulat "Disseny de recursos per atendre les necessitats educatives especials en l'àmbit no formal en col·laboració amb el Centre de Recuperació d'Animals Marins" és el resultat del Treball de final de Grau d'Educació Primària.

L'elecció d'aquesta temàtica s'ha centrat principalment en dos motius. Per una banda, l'interès de portar a la pràctica els coneixements apresos al llarg de la Menció de Necessitats educatives especials i la motivació personal en relació a l'educació ambiental. Penso que la conscienciació dels fenòmens que succeeixen al nostre entorn és fonamental per poder crear una opinió crítica i reflexiva, el que permet adquirir uns valors de convivència amb el medi: estimar i respectar. I per altra banda, la demanda de l'Aula CRAM per disposar de nous coneixements i estratègies per atendre les necessitats educatives especials en les seves activitats.

Per tant, la finalitat de la qual parteix el projecte és proporcionar suport i recursos per atendre les necessitats educatives especials en l'àmbit de l'educació no formal a les activitats que es fan al CRAM. Es tracta doncs, d'un treball útil i significatiu basat en el mètode de la investigació-acció, on el resultat final servirà per millorar la realitat educativa del centre.

Pel que fa a l'estructura del treball, s'organitza en diferents blocs. El primer es centra en la presentació del CRAM, per tal de conèixer i contextualitzar el lloc d'aplicació del treball.

Seguidament el marc teòric, s'endinsa en els diferents tipus d'educació i en les discapacitats més comunes fent referències a autors destacats de la temàtica com per exemple Trilla, especialista en temes d'educació no formal o Heras, expert en educació ambiental.

El tercer bloc recull les finalitats i la metodologia que s'ha seguit per elaborar el treball, detallant les dues eines de recollida de dades que s'han utilitzat com a recurs principal per obtenir informació. En primer lloc, les graelles d'observació que han permès recollir les dades de manera ordenada durant les visites de les activitats del CRAM. I en segon lloc, les entrevistes als educadors sobre temes relacionats amb l'atenció de les necessitats educatives especials.

El quart bloc es basa en l'anàlisi de les graelles d'observació i les entrevistes dels educadors, per tal de treure punts forts i punts a millorar de les activitats observades, per així elaborar una proposta de millora.

Finalment es presenta la proposta de millora, on s'hi detallen possibles intervencions que els educadors poden portar a terme per atendre les principals discapacitats que es poden trobar en les activitats.

Així doncs, aquest treball il·lustra una part del camí que porta cap a la plena inclusió. S'entén que cada persona és única i irrepetible i, per tant, el fet d'educar comporta reconèixer que la diversitat és l'essència mateixa de la societat. La frase de Yadiar Julián ens permet reflexionar i preguntant-nos la base de la inclusió, som diferents o en el fons som tots iguals?

“Me es muy difícil entender la naturaleza de todas las cosas, es natural ser diferente, esta diferencia nos hace únicos ante los demás... entonces ¿por qué me señalas como diferente a tí?; ¿acaso no somos distintos y por lo tanto en esencia lo mismo?”

2. CONTEXT DE REALITZACIÓ DEL TREBALL: Què és el CRAM?

El context en el qual s'emmarca aquest treball és la Fundació per a la Conservació i Recuperació d'Animals Marins, Fundació CRAM amb el seu logotip a la Imatge 1.

Es tracta d'una fundació privada sense ànim de lucre dedicada a la protecció del medi marí i de les espècies amenaçades que hi habiten. Té com a missió la protecció de la biodiversitat marina davant d'amenaçes globals, per mitjà d'accions locals.

Imatge 1: Logotip del CRAM

Disposa de tres línies d'actuació: clínica i rescat, investigació i conservació i educació i formació. En referència a la línia de la **clínica i rescat** el CRAM rescata i ofereix assistència clínica a animals marins en situació de risc i, un cop els animals estan recuperats se'ls retorna al seu hàbitat natural. Respecte a la línia de la **investigació i conservació**, en col·laboració amb altres entitats científiques i universitats, desenvolupa projectes per tal de conèixer millor l'ecosistema marí i millorar-ne l'estat de conservació. Finalment, la fundació posa especial èmfasi en l'**educació i la formació**, mitjançant el projecte educatiu AulaCram que treballa per fomentar el compromís envers la preservació del medi marí entre tots els ciutadans, en especial els escolars.

L'AulaCram és doncs un projecte que realitza activitats en l'àmbit de l'educació no formal, i totes elles tenen la finalitat d'oferir als alumnes vivències i situacions d'aprenentatge que els facin conèixer la realitat i el món en el qual vivim per afavorir el coneixement, la sensibilització i l'acció de manera interrelacionada. Els principals aspectes que es potencien són els següents:

- ◁ Donar a conèixer les problemàtiques que afecten la biodiversitat marina i les accions de conservació que porta a terme el CRAM.
- ◁ Apropar a l'alumnat la feina que es fa des del CRAM per a la conservació del medi marí, i per a la recuperació i reintroducció d'espècies amenaçades.

- ◁ Ajudar a reflexionar sobre què hi pot fer cadascú.

Partint de casos reals i d'investigacions de referència, s'ofereix un ampli ventall d'activitats que estan adreçades a tots els nivells educatius, des d'Educació Infantil, passant per Educació Primària, Secundària fins a batxillerat i Cicles Formatius. Alhora, aquestes activitats mostren una estreta relació amb el currículum escolar ja que estan relacionades amb els continguts que es treballen a l'escola, així doncs, són un bon suport per a la tasca docent que permet als mestres poder utilitzar-la per aprofundir sobre temes que estan estudiant, així com també aprofitar per introduir-ne de nous.

Per tal de complementar l'activitat, posen a la disposició dels mestres recursos de qualitat com són guies didàctiques de les activitats on s'especifica la informació necessària per treballar els seus continguts a l'aula. *(Veure a l'annex 1 taula de les activitats educatives)*

3. MARC TEÒRIC

3.1. L'educació dins i fora l'escola

La paraula *educació* prové del terme llatí *educare* que significa guiar o conduir. L'**educació** és un procés dinàmic i complex característic de l'espècie humana, que esdevé possible mitjançant l'acció de dos elements, per una banda la capacitat d'influir en altres persones o *educativitat* i per l'altra, la capacitat de rebre influències o *educabilitat*, qualitats que té tothom. Així doncs, es podria dir que tots som educadors, en la nostra vida quotidiana, quan ens relacionem amb companys, amics, familiars, allà on rebem i transmetem influències. Per tant, ens eduquem només pel fet d'interactuar amb les altres persones.

L'educació és la porta obligada a la realització personal i al progrés col·lectiu; és la palanca que fa possible la superació dels condicionants personals, socials, econòmics i culturals en origen; és la clau de les oportunitats per a superar les desigualtats i per a descobrir i aprofitar tots els talents de la societat. (Llei 12/2009 d'educació)

L'educació és una realitat heterogènia i versàtil amb una multitud de processos, agents i institucions que s'han considerat educatius. Davant de tanta diversitat ha sorgit la necessitat de distingir-los entre sí. Una de les classificacions en la qual tots els processos educatius s'hi podrien veure inclosos és la classificació de Coombs i Ahmed (1975) que parlen de tres conceptes diversos però relacionats; l'educació formal, informal i no formal.

En primer lloc l'**educació formal**, és naturalment el sistema educatiu, institucionalitzat cronològicament graduat i jeràrquicament estructurat que s'estén des dels primers anys de l'escola primària fins als últims anys de la universitat. Es tracta d'un aprenentatge intencional des de la perspectiva de l'alumne.

En segon lloc l'**educació informal**, és un procés que dura tota la vida i en el que les persones adquireixen i acumulen coneixements, habilitats, actituds mitjançant les experiències diàries i la seva relació amb l'entorn. Són activitats de la vida quotidiana que estan relacionades amb la família, l'oci o el treball, l'aprenentatge podria ser intencional però en la majoria de les vegades no ho és.

I finalment **l'educació no formal**, és tota activitat organitzada, sistemàtica, educativa, realitzada fora del marc del sistema oficial, per tal de facilitar determinades classes d'aprenentatge a subgrups particulars de la població, tant adults com nens.

Per poder elaborar una clara distinció entre aquests conceptes Trilla (2003) té en compte diversos criteris. Considera que els contextos formals i no formals es poden diferenciar dels contextos informals perquè els primers tenen en sí els atributs d'organització i sistematització. Així mateix, per distingir entre els contextos formals i no formals hi ha dos criteris, un criteri estructural i un altre metodològic. Des del criteri estructural, es considera que els contextos formals i no formals es distingeixen per la seva inclusió o no dins del sistema educatiu reglat i l'educació no formal seria aquella que es presenta en forma de propostes organitzades d'educació extraescolar, per exemple tallers, classes d'anglès, cursos de dansa, etc.

Des del criteri metodològic, allò formal seria l'àmbit escolar caracteritzat a partir de certes determinacions com són la forma presencial de l'ensenyança, el sistema de distribució i agrupament, l'espai propi, l'organització dels temps i espais, i un conjunt de pràctiques que obeeixen a regles estables. Mentre que allò no formal seria l'àmbit no escolar, és a dir, els contextos que es desenvolupen a partir de procediments que s'aparten en major o menor mesura de les portes convencionals de l'escola.

3.2. Educació ambiental no formal

Les bases conceptuals que han definit l'educació ambiental es van elaborar fa gairebé 30 anys per la UNESCO, però segons Garcia (2002) no hi ha una única concepció de l'educació ambiental. Tot al contrari, és un àmbit de pensament i acció flexible que té la finalitat de portar a terme els seus objectius a contextos d'aprenentatge nous i d'associar-los amb necessitats i interessos diversos.

Altrament, un dels grans reptes educatius consisteix en que la sensibilitat i el coneixement sobre els problemes ambientals s'acabi transferint en comportaments responsables, i en canvis tangibles en les formes de fer. Existeixen nombrosos estudis que indiquen que, amb freqüència, els humans no ens comportem de manera coherent amb el que sentim o pensem. Així doncs, l'educació ambiental ha de prestar atenció a les barreres que dificulten l'acció responsable.

L'educació ambiental no formal es caracteritza per una gran diversitat, tant de persones i organitzacions implicades, com de diversitat d'escenaris d'aprenentatge i mètodes de treball. El CRAM és un espai que s'engloba dins l'àmbit de l'educació en contacte amb el medi, que com la resta d'espais d'educació ambiental no formals té com a reptes educatius: la necessitat de fer visibles les relacions causa efecte entre accions humanes i problemes del medi ambient, la necessitat que la sensibilitat i el coneixement sobre els problemes ambientals acabi traduint-se en canvis tangibles en les formes de fer, la necessitat de que la responsabilitat ambiental no es limiti a la esfera d'allò personal, sinó també s'estengui a les decisions col·lectives i finalment la necessitat de treballar amb estreta relació amb d'altres eines de gestió ambiental per a desmuntar les cultures de la insostenibilitat que avui en dia predominen. (Heras, 1985)

La pràctica ens demostra cada dia que el principal instrument per al canvi és la gent. Nosaltres som els que canviem i, al fer-ho, aconseguim canviar les coses. A aquest tipus de canvis els denominen educatius, per tant, per fer que les coses canviïn ens hem d'educar; perquè estem parlant de canvi en la gent. (Pindado, Rebollo i Martí, 2002)

Aquesta afirmació il·lustra la idea essencial que sustenta l'educació ambiental, si els problemes ambientals són problemes humans, l'educació és una eina clau per al canvi que necessitem.

Algunes de les estratègies que ens proposa Heras (2006) per tal de fer una educació ambiental orientada a l'acció, són capacitar i posar en relació el coneixement i l'acció. Per una banda **capacitar**, consisteix en fer conèixer un conjunt d'estratègies i pràctiques eficaces per tal d'actuar de forma responsable en relació amb el medi ambient, ja que disposar d'una adequada capacitació per actuar de forma eficaç alimenta la confiança en la pròpia capacitat per canviar la realitat. I per l'altra banda **posar en relació el coneixement i l'acció**, es tracta de fer intervencions basades en la lògica de la resolució de problemes, en les que l'aprenentatge adquireix un sentit pràctic i instrumental, i l'acció és la via per a contribuir a la millora ambiental. Per tant, el coneixement pot conduir a l'acció però l'acció també pot conduir al coneixement a partir de la nova informació, la reflexió i les experiències vitals que es poden traduir en noves maneres de fer.

3.3. Les necessitats educatives especials

A l'actualitat conviuen diferents termes per fer referència a les persones que presenten alguna necessitat educativa especial. Es tracta de termes com deficiència, discapacitat o minusvalidesa. Alguns d'aquests conceptes van ser definits per l'Organització Mundial de Salut (1986). Així doncs, la **deficiència** és la pèrdua o anormalitat d'una estructura o funció psicològica, fisiològica o anatòmica que comporta una impossibilitat o dificultat d'adquirir o executar certes habilitats normals de la vida diària. La deficiència pot afectar tant parts de l'organisme implicades en l'organització voluntària de moviments per manipular objectes, desplaçar-se, parlar, etc, com a la intel·ligència o els aspectes sensorials.

Per la seva banda, la **discapacitat** és la restricció o absència, causada generalment per una deficiència, de la capacitat de fer una activitat de la manera, o dins del marge, que es considera normal per a una persona. El grau de discapacitat pot ser degut a múltiples factors, com poden ser els derivats de la deficiència, de les característiques de l'entorn social, del tipus d'intervenció que rep o que ha rebut la persona, de les situacions de la vida diària, etc.

La **minusvalidesa** és la situació de desavantatge que experimenta una persona determinada davant les exigències de la societat en què es troba immersa. Aquest desavantatge és una conseqüència de la seva deficiència i de la seva discapacitat, que, juntament amb les característiques del seu entorn específic, dificulten i impedeixen que la persona pugui assumir el rol que seria normal en cada cas.

Malgrat aquesta diferenciació dels tres conceptes, es recomana l'ús del concepte *discapacitat* per referir-se en general a l'afectació motriu, sensorial o cognitiva i el de *persones amb discapacitat* per parlar de les persones que presenten una discapacitat.

Fent referència a l'àmbit educatiu, les persones amb discapacitat, requereixen una atenció adaptada ja que les seves diferències són suficientment grans com per necessitar el disseny d'un programa d'atenció individualitzada. Per tant, per poder-se beneficiar de l'educació requereixen un tractament diferencial, conegut com l'educació especial.

Entenem que l'**educació especial** és aquella que s'aplica als infants amb necessitats educatives especials i han de rebre un programa educatiu individualitzat. Els professionals, tant aquells que treballen en una escola ordinària com d'educació especial, han de proporcionar la instrucció adequada a cada tipus d'alumne. És fonamental la coordinació amb els altres especialistes com psicòlegs, logopedes, psicoterapeutes, entre d'altres, per actuar de la manera més significativa i útil en tots els vessants de la persona.

La diferència principal entre l'educació especial i l'educació regular és el currículum, ja que alguns infants amb discapacitat requereixen un ensenyament intensiu i sistemàtic per aprendre les habilitats que els altres nens desenvolupen de manera natural. Per exemple, les habilitats de la vida diària com vestir-se, menjar o dutxar-se, totes elles no formen part del currículum ordinari però malgrat això, són una part molt important del currículum de molts alumnes amb necessitats educatives especials.

Vetllant per la igualtat d'oportunitats i la cohesió social, en els darrers anys s'està apostant per l'**escola inclusiva** la qual situa a tots els alumnes amb discapacitat a les aules ordinàries. Tal i com la defineixen Pujolàs i Lago (2006) *l'escola inclusiva és aquella en la qual poden aprendre junts alumnes diferents, una escola que no exclou ningú, perquè no hi ha diferents categories d'estudiants, només hi ha una sola categoria d'alumnes, sense cap mena d'adjectius, que —evidentment— són diferents. A l'escola inclusiva hi ha alumnes, sense adjectius; no hi ha alumnes corrents i alumnes especials, sinó simplement alumnes, cadascú amb les pròpies característiques i necessitats. La diversitat és un fet natural, és la normalitat: el més normal és que siguem diferents (afortunadament).*

Així doncs, la inclusió segons Ainscow (2005) té a veure fonamentalment amb la identificació i reducció de les barreres que els alumnes troben a l'aula per aprendre i desenvolupar-se. Es tracta d'esforçar-se a recollir i analitzar informacions de diversa naturalesa i procedència (creences, normativa, pràctiques educatives, observacions, entre d'altres) que permetin conèixer quines són les dificultats que els alumnes experimenten per progressar en l'escolarització, i d'aquesta manera eliminar-les progressivament.

Per tant, la inclusió implica un canvi en les expectatives d'aprenentatge de l'alumnat, un reconeixement de les possibilitats d'aprendre els uns dels altres i un treball interactiu dels professionals per donar respostes adequades a les necessitats dels alumnes, a fi que tots tinguin l'oportunitat de participar, de ser valorats i d'assolir les finalitats de l'educació. És per aquest motiu que l'escola inclusiva crea nous marcs de convivència, generant noves complicitats que afavoreixen l'equitat així com també la cohesió social.

Fent un recull de totes les idees, el sistema inclusiu promou l'atenció educativa a tots els alumnes i es fixa de forma especial en aquells grups d'alumnes amb un risc més gran de marginació o d'exclusió, i implica establir un seguiment i una actuació específics de la seva presència, participació i èxit.

3.4. Tipologia de discapacitat

Si es pren com a referència la definició clàssica de discapacitat, totes les persones en algun moment de la vida presentaran algun tipus de discapacitat, relacionada amb restriccions o absències de capacitat per desenvolupar tasques quotidianes. Quan aquesta restricció o absència té caràcter persistent, ens trobem davant de persones susceptibles de valoració de discapacitat. Així doncs, per poder acreditar la condició legal de persona amb discapacitat és requisit imprescindible tenir un grau de discapacitat igual o superior al 33% segons les taules de valoració recollides al Reial Decret 1971/199.

Enfront el nombre considerable de persones que poden mostrar alguna discapacitat, s'han hagut de diferenciar d'alguna manera. Per diferenciar-les la Generalitat de Catalunya fa servir la següent tipologia; discapacitat física, discapacitat sensorial, discapacitat de la comunicació i la parla, discapacitat intel·lectual i discapacitat derivada del trastorn mental. A continuació aprofundirem en totes elles, excepte la discapacitat de la comunicació i parla que ja està implícita en molts dels casos.

3.4.1. Discapacitat física

La discapacitat física és aquella que provoca alguna disfunció en l'aparell locomotor. Com a conseqüència es poden produir limitacions posturals, de desplaçament o de coordinació del moviment.

Tal i com ens explica William L. Heward (2000) en el seu llibre *Niños excepcionales*, es distingeixen dos tipus de discapacitat física, per una banda la motora, és la discapacitat que pateixen les persones amb la capacitat del moviment afectada per diverses causes com malformacions, accidents, lesions cerebrals, etc., i per l'altra banda la no motora, és la discapacitat que pateixen les persones per causes orgàniques com per exemple el cansament, malalties coronàries, renals, pulmonars, etc.

Els principals problemes que pot generar la discapacitat física són diversos, entre ells podem esmentar: moviments incontrolats, dificultats de coordinació, abast limitat, força reduïda, parla no intel·ligible, dificultat amb la motricitat fina i gruixuda i mala accessibilitat al medi físic.

Dins d'aquesta definició s'hi poden trobar un ampli ventall de diagnòstics amb diferents graus i tipus d'afectació. A continuació es descriuran les característiques bàsiques dels principals diagnòstics associats a la discapacitat física.

En primer lloc la **paràlisi cerebral**, és el diagnòstic més habitual de discapacitat física en infants d'edat escolar. Es considera un trastorn persistent de la postura i el to com a conseqüència d'una lesió no progressiva del sistema nerviós central durant el període de desenvolupament cerebral. Solen presentar dificultats en la parla, control postural, els desplaçaments i la manipulació.

En segon lloc les **miopaties**, aquest terme fa referència a diverses malalties d'afectació progressiva dels diferents grups musculars amb la conseqüent pèrdua gradual de la força.

Tercerament l'**espina bífida**, és tracta d'una anormalitat congènita de la columna vertebral com a conseqüència d'una malformació del tub neural i els arcs vertebrals posteriors durant la gestació, que fa que la mèdula espinal quedi sense protecció òssia. Alguns dels símptomes associats són la manca de sensibilitat cutània i problemes de circulació.

I finalment les **atàxies**, engloben una família de trastorns, que es caracteritzen per les dificultats en l'equilibri i la coordinació dels moviments. Sovint aquestes dificultats interfereixen en la marxa i la realització de moviments amb precisió i agilitat.

Un altre aspecte que hem de tenir en compte quan parlem de discapacitat física és que, especialment en aquells casos en què es produeix una afectació al sistema nerviós central, no és estrany que l'afectació motriu vagi acompanyada d'afectació cognitiva i/o sensorial. En aquest sentit es parla de **pluridiscapacitat** en referència a la disfunció severa o profunda de dues o més àrees del desenvolupament, incloent sempre el dèficit cognitiu.

3.4.2. Discapacitat sensorial

Pel que fa a la discapacitat sensorial es pot dividir en dos tipus, per una banda la discapacitat visual, és la discapacitat que pateixen les persones que tenen una manca total o parcial de visió. I per l'altra, la discapacitat auditiva fa referència a les persones que tenen una manca total o parcial d'audició.

3.4.2.1. Discapacitat visual

El 80% de la informació necessària per la nostra vida quotidiana implica l'òrgan de la visió, això suposa que la majoria de les habilitats que posseïm, dels coneixements que adquirim i de les activitats que desenvolupem, les aprenem o executem basant-nos en la informació visual. Per tant, la capacitat de veure-hi és un dels elements més importants pel desenvolupament com a persones.

Parlem de ceguera o discapacitat visual quan fem referència a condicions caracteritzades per una limitació total o molt sèria de la funció visual. Més concretament, utilitzem el terme de **ceguera** per referir-nos a aquelles persones que no veuen res en absolut o solament tenen una lleugera percepció de la llum, poden ser capaces de distingir entre llum i foscor, però no la forma dels objectes.

Per altra banda, utilitzem el terme de **discapacitat visual** quan volem senyalar a aquelles persones que, amb la millor correcció possible hi podrien veure o distingir tot i que amb una gran dificultat, alguns objectes a una distància molt curta. En la millor de les condicions, algunes poden llegir lletres impreses amb una mida i qualitat suficient, però,

generalment, de manera més lenta, amb un esforç considerable i utilitzant ajudes especials.

Per tant, les persones amb deficiència visual, a diferència d'aquelles amb ceguera, conserven encara una part de la visió útil per a la seva vida quotidiana com el desplaçament, les tasques domèstiques o la lectura.

3.4.2.2. Discapacitat auditiva

L'audició ens connecta amb l'entorn, ens dóna informació constant de tot el que succeeix, en definitiva, forma part de la comunicació diària captant els diferents senyals, que permeten una comunicació oral i un desenvolupament lingüístic.

La sordesa és la manca o afebliment de la capacitat auditiva causada per una lesió en alguna part de l'oïda (externa, mitja o interna), fet que produeix que els estímuls auditius captats no arribin al nervi auditiu ni la informació sigui enviada al cervell per tal de processar-la.

Existeixen diferents nivells de pèrdua auditiva o hipoacúsia, classificats d'acord amb la necessitat d'ampliar l'augment del volum per sobre del nivell normal abans que l'oient el pugui detectar. Així doncs, els nivells de menys a més hipoacúsia són: hipoacúsia lleugera, hipoacúsia mitjana, hipoacúsia severa i hipoacúsia pregona o profunda. Aquesta hipoacúsia pot afectar a una oïda (unilateral) o a les dues (bilateral).

Entenem per discapacitat auditiva quan aquesta hipoacúsia afecta considerablement en la forma en què la persona es relaciona amb el seu entorn, en trobar-se amb una seriosa limitació en la seva capacitat de trobar una via de comunicació pel canal auditiu, és a dir, amb el llenguatge oral.

3.4.3. Discapacitat intel·lectual

Al llarg dels temps s'han proposat i discutit nombroses definicions de la discapacitat intel·lectual o també anomenada retràs mental. La última definició acceptada creada per Luckasson (1992) es coneix com *Sistema de 1992* i defineix la discapacitat intel·lectual com *un funcionament intel·lectual significativament inferior al de la mitjana i que coexisteix amb limitacions en dues o més de les següents àrees de capacitats adaptatives: comunicació, autonomia, relacions familiars, capacitats socials, desenvolupament a la societat, autoorientació, salut i autoprotecció, rendiment escolar,*

activitats recreatives i treball. La discapacitat intel·lectual es manifesta abans dels 18 anys.

Les causes de la discapacitat intel·lectual poden ser diverses i derivades de condicions genètiques, problemes durant l'embaràs, problemes en néixer i finalment problemes de la salut. A continuació es presenten dues de les classes més comunes de discapacitat intel·lectual.

Primerament la **Síndrome de Down**, és una alteració genètica produïda per la presència d'un cromosoma extra. Es caracteritza per la presència d'un grau variable de retard mental i uns trets físics peculiars que li donen un aspecte recognoscible. Tot seguit s'anomenen algunes de les característiques més rellevant dels casos amb Síndrome de Down:

- ◁ Tenen dificultats per mantenir l'atenció, sobretot durant períodes de temps prolongats.
- ◁ Tenen millor percepció i retenció visual que auditiva, són bons observadors.
- ◁ Poden presentar una deficiència mental en diferents graus, la qual cosa els hi genera un aprenentatge més lent.
- ◁ És difícil per a ells fer generalitzacions i aplicar els coneixements a diversos contextos. Solen presentar més lentitud per processar i interpretar informació.

Seguidament els **Trastorns de l'Espectre Autista**, la paraula autisme ve de del grec *eaftismos* que significa tancat en un mateix. Avui en dia és conegut com trastorn de l'espectre autista (TEA) i està format per diversos trastorns del desenvolupament; Autisme, Asperger, Síndrome de Rett (afecta a les nenes, és degeneratiu, i implica pèrdua de llenguatge i pèrdua d'habilitats motrius), trastorn desintegratiu (autisme inexistent al principi, però molt fort després) i trastorn no especificat (autisme incomplet). Les principals característiques són:

- ◁ Dèficits persistents de la comunicació i interacció social, en diversos contextos.
- ◁ Dèficit del desenvolupament i manteniment de les relacions: els nens autistes no tenen la iniciativa de buscar el contacte amb els altres, tanmateix el poden acceptar però si deixen de rebre'l segurament no el reclamaran. Es relacionen

principalment amb persones adultes i no amb nens de les seves edats, ja que ho fan amb la finalitat de rebre alguna cosa a canvi.

- ◁ Patrons restrictius i repetitius de conducta, així com també interessos i activitats fixes i obsessius.
- ◁ Híper o hipoactivitat als inputs sensorials o interès inusual per aspectes sensorials de l'entorn: incapacitat per inhibir estímuls externs a ell. Per això no els agrada anar a llocs on hi ha molta aglomeració de gent, perquè no destrien els estímuls i s'atabalen al captar tanta informació.

3.4.5. Discapacitat derivada de trastorn mental

Aquesta discapacitat es basa en l'afectació, derivada dels símptomes o signes que constitueixen el diagnòstic de trastorn mental: alteracions emocionals, cognitives i/o del comportament i que afecten els processos psicològics bàsics, que dificulten l'adaptació de la persona a l'entorn cultural i social i crea alguna forma de malestar subjectiu.

A continuació aprofundirem especialment en el trastorn de conducta, degut a l'augment de situacions conflictives que es donen en els marcs educatius, familiars i socials.

Així doncs, entenem el **trastorn de conducta** com un conjunt de trastorns que s'inicien en la infància i/o adolescència i es caracteritzen per un model persistent de comportament antisocial en el qual l'individu transgredeix repetidament les normes socials i porta a terme actes agressius que generen malestar a les altres persones.

Segons la Classificació Internacional de Malalties (CIM) es poden distingir dues tipologies de trastorns de conducta. En primer lloc, el trastorn negativista desafiant on es mostra un patró d'enuig i irritabilitat, discussions, i una actitud desafiant o venjativa amb una durada mínima de sis mesos. I segonament, el trastorn de conducta antisocial, on s'observa un patró repetitiu i persistent de comportament en el que no es respecten els drets bàsics dels altres, les normes o regles socials pròpies de l'edat.

4. FINALITATS DEL TREBALL

Aquest apartat té com a objectiu expressar la finalitat principal del treball. Seguidament, per assolir la finalitat s'ha plantejat una pregunta general que es tindrà en ment durant tota l'elaboració del projecte i s'intentarà donar-hi resposta a les conclusions. Per tal de facilitar el procés d'elaboració i conseqüentment buscar respostes, s'ha desglossat la pregunta general en subpreguntes que seran la guia per estructurar el treball.

Així doncs, la **finalitat del treball** es basa en:

Proporcionar suport i recursos per atendre les necessitats educatives especials en l'àmbit de l'educació no formal a les activitats que es fan al Centre de Recuperació d'Animals Marins.

Entorn a la finalitat, s'ha elaborat una **pregunta general** per contextualitzar i concretar en quins aspectes es vol incidir:

Quines estratègies i recursos poden millorar les activitats que es porten a terme al Centre de Recuperació d'Animals Marins amb els grups on hi ha alumnes amb necessitats educatives especials?

Per últim s'ha desglossat la pregunta general en tres **subpreguntes**:

1. Quines són les estratègies i recursos que fan servir els educadors del CRAM?
2. Quina és la concepció que tenen sobre les necessitats educatives especials i com fer l'adaptació convenient de les activitats?
3. Quins recursos poden donar resposta a les necessitats observades?

5. METODOLOGIA DE TREBALL

Tot seguit es presenta el mètode de treball que s'ha aplicat per tal d'obtenir la informació necessària, analitzar-la i elaborar una proposta de millora en referència a les estratègies i recursos que l'educador ha de tenir en compte en les activitats del CRAM.

Donat el context de realització del treball, la Fundació CRAM, al llarg del treball s'ha mantingut una comunicació propera i constant amb les responsables educatives a través del correu electrònic i les reunions. S'han tingut tres reunions, la primera dedicada a la presentació de l'Aula CRAM on també s'han posat sobre la taula els principals aspectes a millorar. La segona, ha estat de seguiment i orientació de la memòria. I per últim, una reunió de tancament i presentació del resultat final.

5.1. Marc metodològic

El mètode que s'ha portat a terme ha estat la investigació educativa, coneguda com **investigació-acció**. Elliot (1993) el defineix com l'estudi d'una situació social, amb la finalitat de millorar la qualitat de l'acció dintre de la mateixa. Posteriorment, Kemmis (1984) i Lomax (1995) van afirmar *són aquelles activitats que realitza el professorat a l'aula, amb l'objectiu de millorar la pròpia pràctica, estimular el seu programa de desenvolupament i optimitzar la relació educativa dels seus alumnes*.

Així doncs, el propòsit de la investigació-acció és integrar millores a la pràctica docent i fer que aquesta s'optimitzi mitjançant l'experimentació sistematitzada. Segons Kemmis i McTaggart (1988), les principals característiques de la investigació-acció són les següents:

- ◁ És col·laborativa i participativa, perquè implica a diversos agents, amb la intenció de millorar l'activitat ordinària.
- ◁ Sistemàtica, donat que el seu procés va orientat a l'acció, críticament estructurada i compromesa al canvi.
- ◁ Posa a prova la pràctica escolar de l'aula, així com també les idees i expectatives que sobre ella es planteja el professorat.
- ◁ Segueix la metodologia científica, recopilant informació, analitzant dades i reflexionant les conclusions.

- ◁ Comença amb petits cicles de planificació, acció, observació i reflexió, avançant progressivament cap a problemes de major envergadura, implicant agent pròxims.

Altrament, en referència al procediment que segueix la investigació-acció, és un model de caràcter cíclic, de forma que progressivament es vagi aproximant al coneixement esperat, mentre s'aprofiten els coneixements que es van adquirint en la seqüència. Es busca un procés continu d'experimentació-reflexió que permeti avançar de manera progressiva per assolir l'objectiu.

5.2. Eines de recollida de dades

En aquest apartat s'exposen els dos instruments que s'han utilitzat per recollir les dades pel treball: la graella d'observació i l'entrevista.

El primer instrument a presentar és la **graella d'observació**. La finalitat d'aquest recurs és recollir les dades d'interès de les observacions de manera clara i ordenada amb l'objectiu de respondre a la subpregunta 1 "Quines són les estratègies i recursos que fan servir els educadors del CRAM".

Les activitats que s'han analitzat han estat les següents: *Protegim els taurons*, *Un dofí a la platja* i *Un mar d'esperança*. No s'ha establert cap criteri per seleccionar les activitats sinó que s'han tingut altres aspectes en compte, per una banda que al grup hi hagués un o més alumnes amb necessitats educatives especials i per l'altra que l'educador fos diferent en cada cas per tal de veure varies formes d'actuar i dinamitzar el grup.

El disseny de la graella d'observació, està estructurat en 4 apartats diferents, tal i com es pot veure a la Taula 1, que permeten fer una anàlisi detallada i centrada sobre els objectius plantejats i alhora fer una primera detecció d'aquells aspectes sobre els que a primera vista sembla que hi podria haver una proposta de millora. El primer apartat de la graella està destinat a fer la descripció del grup, on es presenten les característiques principals dels alumnes i es detalla si hi ha cap infant amb necessitats educatives especials. En el segon apartat es fa una breu explicació de l'activitat, el material i les adaptacions que s'han portat a terme. En el tercer apartat, s'apunten les actuacions del grup, explicant les interaccions que s'observen entre els mateixos alumnes, entre els alumnes i l'educador i per últim el rol que realitzen els mestres durant l'activitat.

Finalment, en el quart apartat es fa referència a les actuacions de l'educador del CRAM abordant diferents àmbits, des de la comunicació no verbal, l'explicació de l'activitat, les estratègies per captar l'atenció fins a la reflexió final i tancament.

L'altre instrument que s'ha utilitzat per aconseguir informació ha estat **l'entrevista**. Consta de dues tipologies de preguntes, per un costat les que fan referència a aspectes centrats a les activitats i temes en relació amb la inclusió i les necessitats educatives especials com per exemple si es té en compte la inclusió en les activitats que es realitzen al CRAM o bé si disposen de pautes d'actuació per fer les adaptacions de les activitats.

I per l'altre costat, qüestions més personals i emocionals sobre com es senten davant d'un grup on hi ha algun alumne amb necessitats educatives especials, com ara les expectatives prèvies davant l'arribada d'un grup amb necessitats educatives especials o els punts forts i a millorar pel que fa a les estratègies i recursos.

Amb aquest recull de preguntes es fa referència a la subpregunta 2 sobre "Quina és la concepció que tenen sobre les necessitats educatives especials i com fer l'adaptació convenient de les activitats", ja que moltes de les qüestions de l'entrevista estan destinades a donar-hi resposta.

L'entrevista s'ha enviat a través del correu electrònic a la coordinadora pedagògica, que l'ha repartit a tots els educadors. Cinc d'ells han fet l'entrevista, obtenint respostes molt interessants, sinceres i sobretot útils i significatives per a poder elaborar una proposta de millora centrada en les demandes dels educadors.

Categories	Criteris d'observació	Descripció de l'observació	Podria millorar?
DESCRIPCIÓ DEL GRUP	Nombre d'alumnes		
	Alumnes amb NEE		
	Curs i edat		
CARACTERÍSTIQUES DE L'ACTIVITAT	Títol		
	Duració		
	Dinàmica		
	Adaptació del grup		
	Ús del material		
ACTUACIONS DEL GRUP	Interacció alumne-alumne		
	Actitud dels alumnes davant l'educador		
	Actitud dels mestres de l'escola davant l'activitat		
	Comunicació verbal i no verbal		

ACTUACIONS DE L'EDUCADOR DEL CRAM	Presentació i contextualització		
	Exploració de les idees prèvies		
	Explicació de l'activitat		
	Estratègies per captar l'atenció		
	Actitud de l'educador davant dels alumnes		
	Actitud de l'educador davant del mestre		
	Reflexió final		
	Tancament		

Taula 1: Graella d'observació de les activitats del CRAM

6. ANÀLISI DE LES DADES

En aquest apartat es presenta l'anàlisi de les observacions i les entrevistes. Primerament, s'han analitzat i comparat les observacions a partir de les graelles, extraient els punts forts i els punts a millorar de les activitats, detallats a la Taula 2, per tal d'agrupar i sintetitzar les conclusions de les observacions. I a continuació, s'han agrupat les respostes dels diferents educadors per extreure'n conclusions i apropar les millores a les demandes dels treballadors.

6.1. Anàlisi de les graelles d'observació

Les observacions que s'han realitzat han estat de les següents activitats: *Protegim els taurons*, *Un dofí a la platja* i *Un mar d'esperança*. Totes elles s'han complementat amb una visita guiada per l'espai del CRAM.

D'entrada s'analitza la **descripció del grup**. En general les escoles que assisteixen a les activitats són ordinàries tot i que en ocasions també es troben amb algun cas d'escola d'educació especial. Dues de les observacions s'han centrat en grups ordinaris formats per 25-30 alumnes, d'entre ells 1 o 2 casos de necessitats educatives especials. Mentre que l'altra observació ha estat d'un grup de 8 alumnes amb necessitats especials.

En segon lloc **les característiques de l'activitat**, la duració de les tres activitats ha estat al voltant d'una hora i 45 minuts. Destacar que amb el grup de necessitats especials la durada s'ha fet bastant llarga, al final alguns alumnes ja no prestaven atenció. Per altra banda, a l'activitat *Un mar d'esperança* la gestió del temps no ha estat del tot adequada, s'ha centrat massa en la visita guiada i no tant en l'activitat principal.

Fent referència a les dinàmiques, són motivadores, centrades als objectius plantejats, interactives i amb materials significatius i útils que exemplifiquen el que es va dient a l'explicació. Tot i així, les adaptacions que s'apliquen en funció de les necessitats de cada grup no estan pautades sinó que es porten a terme sobre la marxa. La Vinyeta 1 mostra un exemple d'observació que mostra una situació on les adaptacions es fan en el moment. Seria interessant disposar d'alguna pauta d'actuació per saber com actuar i quins recursos utilitzar depenent del tipus d'alumnat.

Adaptació al grup	Segons m'ha comentat l'educadora, ha trobat que el grup era molt mogut per l'edat que tenien i els costava mantenir l'atenció és per aquest motiu que ha decidit saltar-se una de les parts de la visita guiada ja que no disposaven de suficient temps. Altrament, en el taller es podria realitzar una dinàmica per grups però ha cregut convenient fer-ho tot conjuntament.	Les adaptacions es fan sobre la marxa sense cap pauta a seguir. Tot i detectar un alumne amb NEE no s'ha observat cap adaptació especial per ell.
-------------------	--	---

Vinyeta 1: Observació de les adaptacions del grup de l'activitat *Un mar d'esperança*.

I pel que fa al material, tenen bons recursos com per exemple una maqueta d'un dofí o un tauró de mida real, una maqueta d'una tortuga on es pot veure el seu interior així com vídeos interactius o jocs que porten a la reflexió. Des del meu punt de vista es podria fer més experimentació palpant, observant i reflexionant per aprofitar els materials tan visuals i significatius dels quals disposen.

En tercer lloc **les actuacions del grup**, s'ha observat una clara diferència entre aquell grup en que les normes s'han explicat clarament al principi de l'activitat, a través d'una actitud de respecte, silenci i atenció, mentre que quan s'han explicat més durant el transcurs, l'actitud dels infants ha estat dispersa i amb poca consciència del que es podia fer i el que no. Així doncs, és important recalcar les normes bàsiques a l'inici de l'activitat per així poder-les recordar i aplicar al llarg de tota la dinàmica.

En general els alumnes han mostrat interès per les explicacions i les activitats que s'han portat a terme, sobretot a la visita guiada quan han conegut les tortugues que s'estan recuperant. A les dues escoles ordinàries els infants han estat participatius, actius en tot moment responent amb moltes ganes les preguntes dels educadors. Tanmateix, els infants amb necessitats educatives especials, en ambdós grups, han estat dispersos i han posat poca atenció a l'explicació, i no hi ha hagut cap atenció especial per part de l'educador per retornar la seva atenció. Vull destacar que en un cas l'infant s'ha assegut sempre a les últimes files facilitant així la desconexió de l'explicació.

En canvi a l'escola d'educació especial l'actitud dels alumnes ha sigut el contrari; passiva, poc participativa, freda i distant. Les característiques del grup ja tendeixen a tenir aquestes peculiaritats, mostrant negatives per seure al terra o mullar-se amb l'aigua. A mesura que ha avançat l'activitat, però, s'han mostrat més confiats i actius.

Un altre punt a destacar és l'actuació dels mestres de l'escola, en totes les activitats observades mantenien un rol passiu i d'observador deixant que els alumnes siguin els

principals protagonistes. Penso que els mestres són el referent i model dels infants i per tant, podrien intervenir qüestionant preguntes interessants i enllaçades als continguts treballats a l'aula. Des del CRAM es proporcionen propostes d'activitats que es poden portar a terme abans o després de la sortida, així doncs, els alumnes enllacen els coneixements de la sortida amb situacions i vivències dins l'aula i poden establir connexions.

En últim terme **les actuacions de l'educador del CRAM**, les observacions s'han focalitzat en tres educadors diferents, cada un d'ells disposa d'unes estratègies pròpies per dinamitzar l'activitat. No obstant això, les explicacions sempre solen ser les mateixes ja que disposen d'un guió per cada activitat on s'explica la durada aproximada de l'estació, el material en funció de les edats dels nens, i com s'ha de desenvolupar l'activitat. Aquest és un bon recurs per tal que tots els educadors segueix un mateix objectiu i tinguin unes pautes establertes en cada situació. Ara bé, no es fa esment de les necessitats educatives especials, fet que comporta que cada educador apliqui els coneixements propis sense cap mena de criteri unificat.

Sobre la comunicació verbal i no verbal en termes generals fan ús de la gestualitat, canvis d'entonació, mobilitat per l'espai, exemplificació a partir del teatre, i especialment, la formulació de preguntes. Aquest darrer punt, permet interactuar directament amb els alumnes i mantenir-los desperts i actius en tot moment. A més a més, és un bon recurs per explorar les idees prèvies i conèixer la zona de desenvolupament proper dels infants.

Un altre element d'anàlisi en les observacions és com es porta a terme la presentació i contextualització del CRAM. En les tres activitats el primer de tot és la presentació del CRAM i de l'educador, això permet crear un clima més pròxim amb l'educador extraient al màxim les inquietuds i dubtes dels alumnes. Seguidament, és el moment d'explicar les normes, tot i així, en el grup d'alumnes amb necessitats especials no s'ha fet cap apreciació a aquest tema. Mentre que en els altres dos sí, malgrat veure-hi algunes diferències. Per una banda una de les educadores explica les normes clares i concises i comprova que els infants ho hagin entès. En aquest cas el funcionament del grup és excel·lent. En canvi, tal i com s'aprecia a la Vinyeta 2, l'altra educadora recorda les normes necessàries en aquell moment i les altres es van coneixent durant l'activitat,

comportant que els infants no interioritzin tan ràpidament les normes i la seva actitud és més dispersa i xerraire.

Presentació i contextualització	l'educadora es presenta amb el nom i demana silenci i atenció per començar la visita. Fa una anticipació del que s'anirà a fer i respon a les inquietuds dels alumnes. També explica algunes de les normes, tot i que algunes les va explicant sobre la marxa i no queden massa clares als alumnes.	Les normes s'haurien d'explicar des del principi, per tal que quedin ben clares. Recordar el nom de l'educador per crear un clima de proximitat.
---------------------------------	---	--

Vinyeta 2: Observació de la presentació i contextualització de l'activitat *Un mar d'esperança*.

Les explicacions durant l'activitat han estat correctes i s'han adaptat a les característiques del grup. S'ha fet ús de vocabulari senzill i comprensible per als infants, destacar l'ús del suport visual en algunes de les activitats que ha facilitat el seguiment del discurs, tot i així es podria implementar en d'altres activitats.

Pel que fa a les estratègies que l'educador utilitza per captar l'atenció, la principal és fer preguntes, tal i com hem comentat anteriorment, també ressaltar el reforç positiu davant les intervencions dels infants, suport d'imatges i vídeos, fer ús del sentit de l'humor a partir de situacions teatrals o generar expectatives i interès. No obstant això, no es presta cap atenció als alumnes amb necessitats especials que es troben en el grup de l'escola ordinària, així doncs, seria oportú proporcionar estratègies per interactuar amb aquest alumnat fent-lo participar, en la mesura del possible, de l'activitat.

Per acabar, un dels punts més importants a millorar seria la reflexió, en les tres observacions s'ha fet al final de l'activitat. Seria interessant que les conclusions s'anessin introduint al llarg de l'activitat per tenir temps a interioritzar els coneixements i explorar si els alumnes ho han entès adequadament. Alhora, donar importància a aquest apartat ja que en un dels casos no hi ha hagut gens de reflexió. Destacar que els grups observats eren d'edats petites i les reflexions han estat bàsiques i senzilles, ben contextualitzades i portades a la vida diària.

PUNTS FORTS	PUNTS A MILLORAR
Activitats dinàmiques i motivadores, que estan centrades als objectius del CRAM.	El temps de les activitats s'hauria d'adaptar en funció de les característiques dels infants i les necessitats del moment.
Materials interactius i molt relacionats a les activitats.	Manca de pautes d'adaptació de les activitats.
Interès i atenció durant les explicacions, sobretot per la visita de les tortugues.	Treure més rendiment dels materials, experimentant amb ells a través dels sentits.
Propostes d'activitats per treballar a l'aula abans o després de la sortida, faciliten la connexió de coneixement i la seva integració.	S'hauria de fer un recordatori de les normes bàsiques a l'inici de l'activitat.
Guió de cada activitat per orientar els educadors sobre les explicacions, materials, gestió del temps i desenvolupament de les activitats.	Poca atenció i rol passiu dels alumnes amb necessitats educatives especials de l'escola ordinària. No s'observen estratègies per connectar-los a l'activitat.
La formulació de preguntes és un bon recurs per saber els coneixements previs dels alumnes i fer-los estar connectats i participatius.	Poca intervenció dels mestres de l'escola, són un bon referent i seria interessant que prenguessin una actitud més participativa.
Presentació del CRAM i de l'educador, conèixer el nom del guia crea un clima de proximitat i confiança.	En el guió de les activitats no fa referència a l'atenció de les necessitats educatives especials ni com s'haurien d'adaptar les activitats.
Explicacions adaptades a les característiques del grup: vocabulari senzill i en ocasions amb suport visual com imatges o vídeos.	No s'observen estratègies per captar l'atenció dels alumnes amb necessitats especials en els grups d'escola ordinària. Tots ells es mantenen absents.
Bones estratègies per captar l'atenció com el reforç positiu, sentit de l'humor, generar expectatives, vídeos i imatges.	Reflexions al final, es podrien fer durant l'activitat.

Taula 2: Síntesi dels punts forts i a millorar a partir de l'anàlisi de les graelles d'observació

6.2. Anàlisi de les entrevistes dels educadors

A continuació s'analitzen 5 entrevistes fetes als educadors del CRAM. L'entrevista consta de 10 preguntes, en relació a aspectes professionals i personals, que els educadors han respost individualment. En aquest anàlisi es tenen en compte les diferents respostes, comparant-les entre sí, exemplificant parts de l'entrevista, per tal d'extreure conclusions i conèixer quines són les demandes i inquietuds dels educadors. *(Veure les entrevistes completes a l'annex)*

Començant per la primera pregunta, sobre si **es té en compte la inclusió** en les activitats que realitzen al CRAM, hi ha hagut varietat de respostes. Per una banda, comenten que davant l'arribada d'un grup amb necessitats educatives especials fan un seguit de passos: primer de tot trucar al centre per conèixer els detalls de l'alumnat, seguidament recomanar l'activitat més indicada i per últim adaptar les activitats tenint en compte les característiques del grup. I en aquells casos que no s'ha informat de la presència de alumnes amb necessitats especials, es parla amb el mestre abans de començar i intentar tenir en compte aquest factor.

Tanmateix tot ells diuen que no disposen de cap pauta ni protocol per fer les adaptacions. Tal i com podem veure en aquesta resposta, els falten coneixements i recursos per realitzar les adaptacions seguint un criteri clar i significatiu.

“Intentem adaptar les activitats que ja tenim a les necessitats del grup que ens visita. Però tenim molta desconexió de com tractar els grups o nanos amb necessitats especials”. (Educador 4)

En referència a la **formació dels educadors** per atendre grups amb necessitats educatives especials, unànimement responen que no disposen de cap formació específica en aquest àmbit. En un cas es detalla que es fa cerca per internet.

Tercerament, se'ls demana per **les adaptacions de les activitats** enfront els grups on hi ha alumnes amb necessitats educatives especials. Malgrat no disposar d'unes pautes unificades, la resposta és afirmativa i, ressalten les adaptacions principalment dels materials i la modificació del discurs. Per tant, s'entén que tots apliquen mesures per incloure aquests alumnes a la dinàmica de l'activitat.

La següent pregunta tracta sobre la **disposició de material complementari** per adaptar l'activitat, detallen que no tenen material específic per alumnes amb necessitats especials, tot i això, busquen alternatives com per exemple utilitzar materials d'edats inferiors ja sigui d'educació infantil o cicle inicial, objectes que puguin tocar, veure, audiovisuals i canvis d'espais... Com bé ens explica un dels educadors en aquest comentari.

“No disposem de material específic però si que intentem trobar materials que ens siguin útils, és a dir, intentem utilitzar més maquetes o bé reforçar l'activitat amb objectes de l'exposició”. (Educador 3)

A continuació se'ls ha preguntat per les **estratègies i recursos** que utilitzen per gestionar les activitat amb els grups on hi ha presència d'alumnes amb necessitats educatives especials. Les respostes han estat riques i diverses; baixar el nivell de les explicacions i que siguin clares i curtes, parlar prèviament amb els responsables del grup per conèixer millor les discapacitats, adaptar el vocabulari per fer-lo el més entenedor possible, ser molt gestual, aprendre's el nom dels alumnes, utilitzar més materials palpables així com també fer participar als mestres ja que són els que coneixen millor als infants i poden ajudar extreure el màxim de cada un dels infants.

“Si tenen discapacitats auditives posem subtítols als audiovisuals si en tenim i intento que em puguin veure bé i estar més a la vora dels que hi senten menys. Si tenen discapacitats visuals imprimim el material amb lletra més gran i si cal poden estar més a prop del material i tocar les maquetes”. (Educador 3)

Com s'aprecia en aquesta resposta, un dels educadors ha diferenciat els recursos que s'apliquen en funció de la discapacitat auditiva i visual. Fet que demostra que disposen de bons recursos per atendre la diversitat.

Les preguntes que venen a continuació deixen de banda els aspectes més relacionats amb les activitats i adopten un enfocament personal i centrat en les emocions de l'educador.

Pel que fa a les **expectatives prèvies** a l'arribada d'un grup amb necessitats educatives especials, alguns d'ells expliquen que els agradaria saber el tipus de discapacitat o

necessitats que tenen, i d'altres pensen que els costarà entendre les explicacions, els desplaçaments per les instal·lacions, que facin cas, i que la dinàmica serà més lenta.

Altrament, se'ls ha preguntat **com es senten davant del repte de la inclusió**, en general tots estan a favor d'aquesta idea i pensen que és un gran repte però a la vegada es senten poc preparats per portar-lo a la pràctica ja que s'hi ha de dedicar molt temps i no disposen de personal especialitzat en el tema. Aquesta és una de les respostes d'una de les educadores opinant sobre el repte de la inclusió.

“Generalment em sento poc segura, en primer lloc perquè desconec els tipus de discapacitats més comuns, els seus símptomes, com gestionar-les, o què puc esperar dels alumnes. També em sento limitada de recursos, tant personalment com materials”. (Educador 1)

Per anar finalitzant, s'ha volgut conèixer els **punts forts i a millorar** pel que fa a les estratègies i recursos que cada educador utilitza en els grups on hi ha necessitats educatives especials. Tot seguit a la Taula 3, es fa un recull conjunt de les diferents respostes que han proporcionat els educadors.

PUNTS FORTS	PUNTS A MILLORAR
La capacitat per captar el que està passant al grup i adaptació a la situació.	La manca de coneixements, recursos i estratègies a nivell personal.
El treball diari en les activitats del CRAM i l'adaptació als diferents nivells.	El saber fins a quin punt entenen el que s'està explicant.
El recurs de les maquetes.	No s'ofereix formació des del CRAM en referència a les necessitats educatives especials.
No tenir por a enfrontar-se a un grup amb necessitats especials.	La dificultat en adaptar les activitats davant d'un grup heterogeni.
La utilització de les eines que s'han anat recollint (residus de plàstic, crani de dofí, etc.) per a que puguin palpar.	La falta d'experiència en el tema de les necessitats especials.
La capacitat personal d'empatia.	

Taula 3: Síntesi dels punts forts i a millorar de l'opinió dels educadors

En darrer lloc, en relació amb la pregunta anterior s'ha demanat que exposin quins **recursos els serien útils** per millorar la seva intervenció educativa. Les seves demandes s'han focalitzat principalment en conèixer les discapacitats més freqüents i com actuar en cada cas, quines eines i estratègies utilitzar per arribar amb més facilitat a les persones amb necessitats educatives especials, així com també, conèixer els diferents models educatius inclusius. Els educadors, com s'expressa en aquesta resposta, mostren una actitud receptiva per aprendre, element fonamental per a un bon professional de l'educació.

“Crec que seria molt útil tenir uns coneixements bàsics sobre les necessitats especials: què ens podem trobar, què necessiten, com els podem ajudar, etc. M'agradaria saber quines eines es poden utilitzar per a arribar més fàcilment a gent amb necessitats especials per a que se'ls faci l'activitat divertida i entretinguda”. (Educador 5)

Concloent l'anàlisi de les entrevistes s'arriba a la conclusió que hi ha una gran demanda per part dels educadors per adquirir coneixements sobre les necessitats educatives especials. Així doncs, la finalitat d'aquest treball serà intentar proporcionar alguns recursos per resoldre les seves inquietuds i conseqüentment millorar l'atenció cap a aquest col·lectiu d'alumnat.

7. PROPOSTA DE MILLORA

Un cop fet l'anàlisi de les observacions i les entrevistes el següent pas és abordar els aspectes a millorar que s'han obtingut a l'apartat anterior. Així doncs, tot seguit es recopilaran els punts que s'han cregut més convenient i adients a millorar i seguidament es presentaran recursos i estratègies d'intervenció per les activitats que els educadors podran incorpora a les activitat del CRAM, i d'aquesta manera fer referència a la tercera subpregunta que qüestiona "Quins recursos poden donar resposta a les necessitats observades".

7. 1 . P u n t s d ' i n t e r v e n c i ó

Partint de les conclusions que s'han extret a l'anàlisi de les dades, s'han seleccionat dos punts rellevants per intervenir, per una banda l'adaptació de les activitats i per l'altra els coneixements i la formació dels educadors sobre les principals discapacitats.

En primer lloc, s'ha observat que no disposen de cap pauta per **adaptar les activitats** en aquells grups on hi ha alumnes amb necessitats educatives especials. Així doncs, es proporcionarà una guia on s'hi detallen les intervencions adequades en funció del tipus de discapacitat, mitjançant estratègies, recursos i propostes diverses. En aquest sentit, s'aborden altres punts a millorar com per exemple la gestió del temps, l'explicació de les normes així com també l'ús dels materials.

En segon lloc, els educadors fan una demanda de **coneixements i formació** de les principals discapacitats que es poden trobar als centre educatius. Per tant, s'elaborarà un recull de les característiques i trets més rellevants de les discapacitats per disposar d'una base teòrica de les necessitats educatives especials més comuns a les escoles.

A continuació es presenten recursos i estratègies que els educadors poden portar a la pràctica en les activitats del CRAM, davant de grups amb alumnes de necessitats educatives especials. Les propostes d'intervenció estan classificades segons el tipus de discapacitat: física, sensorial (visual i auditiva), intel·lectual i trastorn mental.

Per tal de proporcionar un recurs fàcil d'utilitzar pels educadors del CRAM, totes les propostes d'intervenció juntament amb una breu descripció de cada discapacitat s'han ajuntat en un **pòster**. *(Veure esquema amb les propostes d'intervenció a l'annex)*

7.1.1. Intervenció discapacitat física

Les mesures d'intervenció per a la discapacitat física van dirigides tant a la persona amb discapacitat com al seu entorn. Seguidament es detallen estratègies i recursos útils per aquells casos d'alumnes amb discapacitat física:

- ◁ Proporcionar un entorn **lliure de barreres arquitectòniques** que permeti la mobilitat autònoma.
- ◁ **Distribuir i organitzar les aules**, per tal de permetre un bon desplaçament de l'alumne per tota la classe.
- ◁ **Disposar de temps prolongat**, disposar de més temps ja que en molts casos la resposta d'execució de l'alumne serà més lenta que en la majoria de companys, ja sigui manipulant objectes, dibuixant, escrivint, o en qualsevol altra modalitat que impliqui algun esforç motriu.
- ◁ **Establir diàleg amb torns equilibrats**, evitar omplir els silencis parlant molt, el volum d'informació aportada per cada part ha de ser el més semblant possible.
- ◁ **Eliminar els obstacles motrius**, és a dir, habilitar els aprenentatges a partir de l'adaptació dels recursos i les eines de treball.
- ◁ **Observar el grau de fatiga**, qualsevol activitat amb un component motriu també implica un major cansament en la seva realització. Sovint aquesta fatiga es pot confondre amb una actitud negativa de l'alumne envers l'esforç i fa que se l'identifiqui com a un estudiant mandrós. S'ha d'oferir suports convencionals per tal d'evitar la fatiga i els espais de descans necessaris per recuperar energies, sense deixar d'exigir el grau d'esforç que l'alumne pot realitzar.
- ◁ **Promoure l'autonomia del treball**, potenciar l'autonomia en totes les àrees de la vida.
- ◁ **Prioritzar objectius**, el fet que aquest tipus d'alumnat necessiti més temps per a realitzar les tasques fa que s'hagin de prioritzar alguns aprenentatges ja que no hi ha temps per fer-los tots. És important destacar aquells objectius que fan referència a les competències necessàries perquè després puguin ser autònoms, així com també els aprenentatge més funcionals.
- ◁ **Utilitzar els Sistemes augmentatius i alternatius de comunicació (SAAC)**, és un material de comunicació alternatiu per aquells alumnes que tenen disfunció en

la parla. Són sistemes estructurats de codis no vocals que proporcionen una comunicació funcional, estructurada i generalitzable. Es poden distingir dos tipus de SAAC, aquells que requereixen d'un suport físic com podria ser els pictogrames i aquells que no el necessiten com el llenguatge de signes.

- ◁ **Aplicar repeticions i expansions**, quan un alumne fa un signe manual o indica un signe gràfic, l'interlocutor ha de repetir la producció (també oralment) i oferir un model correcte d'una producció més completa, és a dir, simultàniament la parla i l'ús del sistema de l'alumne.
- ◁ Per fer les **adaptacions de les activitats** s'ha de tenir en compte:
 - * Fer les explicacions senzilles i adaptar el nivell de les preguntes al tipus de discapacitat física.
 - * Utilitzar material manipulable gran. Així com també les lletres dels fulls augmentades i amb separació entre les lletres i paraules.
 - * Considerar activitats que contemplin respostes alternatives a la oral i gràfica: dramàtica, mímica, etc.

7.1.2. Intervenció discapacitat sensorial

7.1.2.1. Discapacitat visual

Els alumnes amb discapacitat visual presenten un desenvolupament cognitiu i del llenguatge similar al dels alumnes amb visió normal, però han de fer la representació mental dels conceptes sense el suport de les imatges visuals. Accedeixen al món i als aprenentatges escolars a través dels altres sentits, principalment el tacte i l'oïda, per tant no poden fer els aprenentatges bàsics per imitació.

No solen necessitar adaptació dels objectius i continguts, però sí en referència a recursos personals, materials així com també estratègies per facilitar el procés d'ensenyament i aprenentatge, tal i com s'explica a continuació:

- ◁ **Estimular el tacte**, contacte directe amb els objectes per fer un anàlisi de la informació. Les mans van descobrint progressivament petites porcions de l'entorn, que s'han de retenir per poder precedir després a integracions successives que li permeten arribar a un concepte més o menys global. Existeixen diferents formes de tocar:

- * **Tacte simultani**, es toca l'objecte amb un col acte simultani.
- * **Tacte successiu**, es toca l'objecte en successius actes tàctils separats pel temps.
- * **Tacte estàtic**, es toca amb la mà en repòs.
- * **Tacte dinàmic**, es toca amb la mà en moviment.
- * **Tacte directe**, es toca directament amb els elements del propi cos (mà, peu...).
- * **Tacte indirecte**, es toca mitjançant elements externs (cullera, calçat, bastó...).
- ◁ **Estimular els altres sentits**, l'alumne amb ceguesa utilitza els altres sentits: gust, olfacte i oïda, per complementar la informació del tacte.
- ◁ **Anticipar**, explicar el què s'anirà a fer així com també és important posar nom a tot allò que toquin, descriure i anomenar tots els objectes, sensacions i informacions que reben a través de l'entorn.
- ◁ **Proporcionar punts de referència** ja sigui tàctils, sonors o olfactius que l'alumne es troba de manera seqüenciada i fixa en un determinat recorregut per millorar l'orientació i mobilitat per l'espai.
- ◁ **Utilitzar un llenguatge concret**, evitar utilitzar els termes generals com això, allò, allà, ell...
- ◁ **Utilitzar un llenguatge descriptiu**, verbalitzar les situacions que es produeixen i les característiques de les persones i objectes de l'entorn. Alhora les explicacions que s'escriuen a la pissarra.
- ◁ **Crear materials en lletra gran**, proporcionar el mateix material a tots els estudiants, amb la mida de lletra que necessiti l'alumne amb problemes de visió.
- ◁ **Imprimir amb contrastos de colors**, utilitzar tinta negra o blanca, evitant els colors vermell i verd. És important que hi hagi contrastos de les lletres amb el fons, i evitar adorns a les lletres que poden portar a la confusió.
- ◁ Proporcionar un entorn **lliure de barreres arquitectòniques** que permeti la mobilitat marcant els obstacles que puguin dificultar el desplaçament amb cinta adhesiva o marques tàctils a les parets o al terra. Els educadors han de verbalitzar les situacions on s'ha d'estar alerta com escales, graons, portes, etc.
- ◁ **Augmentar la il·luminació**, fer les activitats a espais lluminosos pot millorar en alguns casos de baixa visió la resolució visual, la percepció dels colors o la discriminació de la profunditat.

- ◁ **Disposar de temps prolongat**, més temps per realitzar una activitat o reduir els continguts o preguntes.
- ◁ **Controlar el nivell de soroll**, és necessari un ambient tranquil i no disruptiu, ja que els alumnes amb discapacitat visual utilitzen l'oïda com a via ordinària per accedir a la realitat
- ◁ **Utilitzar material tàctil**, els continguts que es transmeten amb l'ajuda de material manipulatiu faciliten la comprensió i adquisició del que s'està explicant.

7.1.2.2. Discapacitat auditiva

La pèrdua d'audició pot interferir en el procés d'aprenentatge de l'alumne considerant que els aprenentatges escolar es fan principalment a partir de la interacció oral. Així doncs, el principal punt d'intervenció amb aquest col·lectiu és gestionar les barreres de comunicació. Cal destacar que a l'actualitat amb l'avanç de les tecnologies, els audiòfons amplien la capacitat auditiva de les persones que l'utilitzen. Les propostes d'intervenció pels alumnes amb discapacitat auditiva són les següents:

- ◁ **Fer ús de la lectura labiofacial**, es basa en l'aprenentatge dels elements fonològics de la parla. Aquest mètode permet llegir els llavis interpretant la informació de les paraules. Per tant, l'educador ha d'articular de forma pronunciada i amb una velocitat moderada, mai donant l'esquena a l'alumne amb discapacitat auditiva mentre s'està parlant.
- ◁ **Utilitzar el moviment corporal i facial**, per captar l'atenció de l'alumne i ajudar a la comprensió del missatge que es vol transmetre.
- ◁ **Seure a les primeres files**, situar a l'alumne a prop de l'educador per tal que pugui percebre a través de les restes auditives, lectura labiofacial i accés a la informació visual.
- ◁ **Explicar les normes clares**, es pot complementar l'explicació de les normes amb elements gràfics i dibuixos o utilitzant la gestualitat.
- ◁ **Utilitzar material escrit com esquemes, resums, imatges o gràfics**, que permeten accedir a la informació de l'entorn i donen suport a les explicacions. El suport pot ser anterior per anticipar, simultani o posterior a l'activitat central.
- ◁ **Utilitzar materials audiovisuals**, amb els complements adaptats com subtítols o traducció en llengua de signes.

- ◁ **Utilitzar la pissarra**, és un bon material per complementar les explicacions escrivint les paraules clau, distribuint ordenadament la informació per elaborar un bon guió del que s'està explicant.
- ◁ **Proposar activitats** d'expressió corporal i gestual on els alumnes hagin de fer ús del cos i els gestos per comunicar i aprendre.
- ◁ **Controlar el nivell de soroll**, controlar els sorolls externs és necessari un ambient tranquil i no disruptiu per aquells alumnes que porten audiòfons.
- ◁ **Utilitzar els Sistemes augmentatius i alternatius de comunicació (SAAC).**

7.1.4. Intervenció discapacitat intel·lectual

Cal saber quines són aquelles àrees on els alumnes amb discapacitat intel·lectual tenen més dificultats però també cal fer un èmfasi especial en aquelles potencialitats que presenten.

Una de les principals característiques que pot definir aquest col·lectiu és la dificultat en el procés d'aprenentatge que afecta totes les àrees del desenvolupament: autonomia, cognició, llenguatge, interacció social i motricitat. Així doncs algunes de les dificultats que predominen són l'atenció dispersa i dificultats per mantenir-la, percepció i discriminació dels aspectes rellevants que han de ser apresos, retenció de la informació, pensament flexible i creatiu, anticipació de conseqüències o generalització dels aprenentatges a altres contextos i situacions. Tot seguit es presenten estratègies i recursos per incidir en aquests aspectes:

- ◁ **Disposar de temps prolongat**, disposar de més temps per realitzar una activitat o reduir els continguts o preguntes. A més, el procés de consolidació del que han après és més lent, aprenen a poc a poc i de forma diferent.
- ◁ **Situar l'alumne a les primeres files**, aquesta mesura permet que estímuls externs no distreguin a l'alumne i així evitar conductes no desitjades.
- ◁ **Proporcionar exemples**, exercicis, activitats, pràctiques, per aconseguir els mateixos resultats.
- ◁ **Descompondre les activitats en passos intermedis**, seqüenciar els objectius i continguts.

- ◁ **Utilitzar material didàctic visual i manipulatiu**, que serveix de suport a les explicacions de l'educador, i introduir les noves tecnologies.
- ◁ **Mostrar una actitud flexible**, per adaptar-se a l'alumne i modificar la manera d'actuar si els resultats no són els esperats.
- ◁ **Crear un aprenentatge significatiu**, afavorir la motivació augmentant la seva seguretat davant les tasques tot partint dels seus coneixements previs, preferències, interessos... Cal començar l'explicació a partir d'un contingut ja conegut per anar introduint-ne de nous i així facilitar la seva comprensió.
- ◁ **Utilitzar el reforç positiu** per tenir una experiència amb èxit i estar més predisposat a feines noves. Reforçar aspectes com l'esforç, la superació, fent servir més el reforç positiu que el negatiu per tal de millorar l'autoestima.
- ◁ **Donar pautes molt concretes**, en comptes d'instruccions generals poc precises o massa llargues. Les normes han de ser senzilles i concises.
- ◁ **Mantenir contacte visual**, abans de donar un missatge és important cridar l'atenció de l'alumne, que miri i escolti.
- ◁ **Estimular el llenguatge expressiu** i donar-li temps per expressar-se sense anticipar-se al que dirà.
- ◁ **Plantejar preguntes obertes** de manera progressiva, amb aquells alumnes que tenen dificultats de parla. Es comença amb preguntes tancades consecutives i després s'ajuda l'alumne a fer el relat complet.
- ◁ **Utilitzar els Sistemes augmentatius i alternatius de comunicació (SAAC).**
- ◁ Per fer les **adaptacions de les activitats** s'han de tenir en compte:
 - * Disposar d'un ampli ventall d'activitats amb diferents materials i amb major nombre de consignes.
 - * Ser flexible en la presentació de les activitats, ja que sovint no es podran dur a terme com s'han planejat.
 - * Presentar les activitats de curta durada i de forma lúdica.
 - * Aplicar tot allò que se'ls ensenya i fer pràctiques repetides.
- ◁ Algunes estratègies que poden funcionar per **evitar conductes inadequades** poden ser:

* **Reforçar o recompensar conductes**, els reforços poden ser de diferents tipus: una paraula, una mirada, el contacte físic com les pessigolles..., suposa un poderós reforçador, atès que a vegades aquestes persones no entenen altres reforçadors, com poden ser els diners o el poder. Es tracta de reforçar només quan la conducta sigui adequada.

* **Evitar repetir una ordre o consigna més de dues vegades**, expressar-la de forma senzilla i concreta per facilitar la seva comprensió. Davant un comportament pertorbador és efectiu dir un no en to enèrgic a l'instant en que es produeix.

7.1.5. Intervenció discapacitat derivada de trastorn mental

Dintre de la discapacitat del trastorn mental hi predominen els casos d'alumnes amb trastorn de conducta, les propostes d'intervenció que es presenten a continuació es basen en el model de Suport conductual Positiu, que tal i com defineix Carr (1999) es basa en *aplicar els principis conductuals a la comunitat per tal de disminuir les conductes problemàtiques i construir conductes adequades que provoquin canvis permanents i un estil de vida ric*. Tot seguit, es presenten una sèrie de procediments i estratègies de suport basats en el model comentat:

- ◁ **Explorar entrades multisensorials**, claus olfactives, experiències tàctils, unides a la informació visual i auditiva, perquè el cervell produeixi una resposta corporal útil i conjunta. En aquest tipus d'alumnat la informació auditiva pot resultar efímera i el processament més difícil, per això és important la comunicació multisensorial com a recurs per establir i crear situacions comunicatives utilitzant els canals sensorials possibles.
- ◁ **Parlar amb un to de veu suau i comprensible**, utilitzant frases curtes i poca gesticulació.
- ◁ **Controlar els estímuls**, hi ha nens que no toleren els entorns amb molts estímuls (com la llum, el soroll, etc..) per tant a vegades és convenient limitar aquests estímuls, d'aquesta manera el nen és capaç de concentrar-se amb més facilitat.
- ◁ **Mostrar una actitud flexible**, per adaptar-se a l'alumne i modificar la manera d'actuar si els resultats no són els esperats.

- ◁ **Utilitzar els Sistemes augmentatius i alternatius de comunicació (SAAC)**, per deixar les normes i instruccions clares i facilitar la comunicació.
- ◁ **Anticipar el futur immediat**, perquè els alumnes amb discapacitat intel·lectual solen mostrar una baixa tolerància a la incertesa. Així doncs caldrà anticipar al nen del que passarà immediatament.
- ◁ **Aplicar tècniques per mantenir conductes desitjables** com el **reforç positiu**, consisteix en reforçar les conductes positives fent que aquestes augmentin per buscar la felicitació. De manera general es poden utilitzar: les **alabances** han de ser comentaris sincers i positius d'una acció que acaba de fer l'alumne, **cridar l'atenció** a través d'una mirada, el somriure, un comentari o una petita conversació poden ser grans reforçadors, també el **contacte físic** ajuda a calmar l'alumne i a mantenir la seva atenció en l'activitat.

8. CONCLUSIONS

Per concloure el treball de fi de grau es farà un tancament de diversos temes, començant per la reflexió dels resultats del treball tot responent a les preguntes plantejades a l'inici, seguint amb les possibles futures recerques i acabant amb una reflexió personal.

8.1. Resultats del treball

En base a les observacions de les activitats del CRAM podem donar resposta a la primera subpregunta que ens vam plantejar a l'inici del treball sobre quines són les estratègies i els recursos que fan servir els educadors del CRAM.

En primer lloc, destacar que realitzen activitats dinàmiques i molt motivadores que es centren en els objectius del CRAM. Juntament amb materials interactius fan que l'explicació i el missatge quedi força clar. En segon lloc, les estratègies per dinamitzar l'activitat varien en funció de l'educador, tanmateix algunes d'elles són comunes en la gran majoria de treballadors com per exemple: la formulació de les preguntes, el reforç positiu, explicacions amb suport visual, gestualitat o l'ús de vocabulari adaptat a l'edat del grup. Com a últim punt, disposen d'unes guies educatives per a cada activitat on s'hi detallen tots els aspectes a tenir en compte com la gestió del temps, els continguts, els objectius així com detalls de les explicacions.

Per altra banda però, s'han observat alguns elements a millorar, prenent-los de base per elaborar l'apartat de propostes de millora del treball. Per una banda, no disposen de pautes d'adaptació per les activitats on hi ha alumnes amb necessitats educatives especials. I per l'altra, es destinen poques estratègies per captar l'atenció dels alumnes amb necessitats especials.

En referència a la segona subpregunta centrada a saber quina és la concepció que tenen sobre les necessitats educatives especials i com fer l'adaptació convenient de les activitats, s'ha pogut respondre gràcies a les entrevistes fetes als educadors del CRAM.

Tots ells han mostrat la necessitat d'adquirir més coneixements en referència a les discapacitats més comuns a les escoles i adquirir estratègies i recursos per fer-hi front. Tal i com també s'havia analitzat a les observacions, han comentat que no disposen de

pautes d'adaptació de les activitats. Així doncs, davant la demanda clarament contrastada, s'ha elaborat la proposta de millora.

Per acabar, en base a l'anàlisi de les dades i al marc teòric s'ha pogut formular una proposta de millora centrada en les demandes dels educadors i les observacions de les activitats. Per tant, s'ha donat resposta a la tercera subpregunta destinada a estudiar quins recursos poden donar resposta a les necessitats observades.

A través de l'elaboració d'un pòster, s'ha volgut arribar a les necessitats del CRAM. Aquest està estructurat en dues parts, la primera és una breu explicació dels cinc tipus de discapacitat: física, visual, auditiva, intel·lectual i trastorn de conducta fet un recull de les característiques principals que s'han exposat al marc teòric. I la segona part consta d'un ampli ventall de propostes d'intervenció que els educadors poden utilitzar durant les activitats en funció del tipus de necessitats que tinguin els alumnes.

8.2. Futures recerques

La investigació- acció ha estat el mètode en que s'ha basat el projecte. S'ha observat una realitat educativa amb l'objectiu d'intervenir en l'acció per millorar-la. Tot i la intenció de voler plantejar més d'un cicle de recerca-acció per posar a la pràctica les propostes de millora, només hi ha hagut temps de fer-ne un, per tant, situats en aquest marc caldria fer nous cicles de recerca-acció en futurs estudis tot aplicant les mesures d'intervenció i observant quina repercussió tenen en els diferents aspectes de l'atenció de les necessitats educatives al CRAM. Des de com els educadors apliquen les noves estratègies i recursos fins a quin impacte tenen aquestes en la dinàmica de l'activitat i dels grups amb alumnes de necessitats educatives especials.

Altrament, s'han observat aspectes de millora que no s'han pogut tractar en aquest projecte i seria d'un gran interès per a futures intervencions. Com seria el cas de proporcionar materials manipulatius més específics per a les diferents activitats, que donessin resposta a les necessitats que mostren alguns infants amb discapacitats sensorials. Una altra futura recerca podria ser adaptar les guies didàctiques dels educadors enfront els grups amb necessitats educatives especials.

Aquest treball no hagués estat possible sense la col·laboració entre els educadors del CRAM i la universitat. Per avançar cap a una educació de qualitat i igualtat fa falta que

les persones implicades mostrin una disposició per aprendre dia a dia, volent millorar en coneixements, però sobretot com a persones i professionals.

El gran projecte educatiu que realitzen al CRAM té al darrere un conjunt d'especialistes dels àmbits de la biologia i l'educació, amb ganes d'aprendre i millorar. Això s'ha plasmat en el tracte i predisposició que han mostrat durant tots aquest mesos. Que juntament amb els coneixements i recursos adquirits des de la universitat, més el suport de la tutora, han fet possible assolir els reptes inicials.

8.3. Reflexió personal

Per concloure el treball només puc estar agraïda per tot el que ha suposat l'elaboració d'aquest projecte, ja no només a nivell professional sinó també a nivell personal.

Durant els quatre anys de carrera la majoria dels treballs que hem fet han estat grupals, entenent que la feina de mestra comporta un constant treball en equip. Tot i això, penso que és imprescindible aprendre a treballar amb un mateix i no tornar-se depenent dels altres a l'hora de prendre decisions o afrontar tasques complexes. El treball de fi de grau m'ha permès conèixer millor des del punt de vista organitzatiu, creatiu i a saber transformar aquelles idees abstractes en fets reals.

Alhora, he tingut l'oportunitat de conèixer el funcionament d'una institució de l'àmbit no formal en relació amb l'educació ambiental. Primerament vaig escollir aquest tema ja que volia aprofundir en el coneixement de l'educació ambiental sense mostrar tant interès en l'educació no formal, però un cop finalitzat el treball me n'he adonat que en la gran majoria de vegades ambdós conceptes estran estretament lligats. Les institucions no formals a diferència de les formals disposen de recursos i coneixements per especialitzar-se en els àmbits de la natura i la cura del medi permetent elaborar projectes i espais que ajuden a complementar l'educació que es transmet des de les escoles. Aquest fet ens porta a la conclusió que el treball en xarxa ens aporta riquesa i coneixement, ens obre les portes a nous indrets i com a mestres és un recurs molt interessant per despertar inquietuds en els infants, podent portar a un entorn concret tot el que s'ha treballat a l'aula.

M'agradaria recalcar el suport i l'ajuda de la tutora de la universitat que realment han estat fonamentals per assolir el resultat final. Les tutories m'han servit per expressar en

veu alta els pensament, les idees i propostes i, m'han ajudat a trobar un camí en aquells moments on m'he trobat més desorientada.

Per concloure, un dels missatges que més ens han transmès a la carrera d'educació primària ha estat el fet d'ensenyar a partir d'aprenentatges significatius per als infants. Puc afirmar, des de l'experiència, que la motivació i l'interès aportat pel saber que estàs fent un recurs o treball útil per algú, és la millor forma d'aprendre i sobretot gaudir durant el procés.

9. BIBLIOGRAFIA

- ◁ Aguilera, C., Castaño, C., Pérez, A. *Intervención educativa en el alumnado con discapacidad visual*. Específico de Deficientes Visuales. Murcia. Recuperat de: <http://diversidad.murciaeduca.es/orientamur/gestion/documentos/unidad14.pdf>
- ◁ Andreu, L. (2014). *Atenció a l'alumnat amb discapacitat sensorial i motriu*. Editorial UOC. Barcelona.
- ◁ Apunts de les assignatures realitzades a la Menció de Necessitats educatives especials. I a l'assignatura de 3r Diferències i Inclusió impartida per David Duran.
- ◁ Aramburu, F. (2000). *Medio ambiente y educación*. Madrid: Síntesis Educación.
- ◁ Basil, C. (2017). *Portal Aragonés de la Comunicación Aumentativa y Alternativa*. Gobierno de Aragón. Recuperat de: <http://www.arasaac.org/aac.php>
- ◁ Belén, R. *Contextos de Aprendizaje: formales, no formales e informales*. Consejo Nacional de Investigaciones Científicas y Técnicas. Universidad Nacional de Río. Recuperat de: http://www.ehu.eus/ikastorratza/12_alea/contextos.pdf
- ◁ Booth, T., Ainscow, M. (2002). *Índex per a la inclusió. Guia per a l'avaluació i millora de l'educació inclusiva*. Centre for Studies on Inclusive Education (CSIE). New Redland, Frenchay Campus.
- ◁ Cegarra, F., García, G. *Intervencion educativa en el alumnado con discapacidad intelectual*. Equipo de Orientación Educativa y Psicopedagógica Murcia. Recuperat de: <http://www.psie.cop.es/uploads/murcia/Intervenci%C3%B3n%20Discap%20Intelectual.pdf>
- ◁ Colegios de Educación Especial de la Región de Murcia. *Estrategias para abordar la conducta desafiante en alumnos con discapacidad intelectual*. Consejería de Educación, Formación y Empleo. Recuperat de: <http://diversidad.murciaeduca.es/publicaciones/conductas/doc/completo.pdf>
- ◁ Cortiella, L., Fernández, F. *Els projectes d'intervenció d'oci i lleure educatiu*. Recuperat de: http://ioc.xtec.cat/materials/FP/Materials/1752_EDI/EDI_1752_M04/web/html/media/fp_edi_m04_u5_pdfindex.pdf

- ◁ Departament de Treball, Afers Socials i Famílies. (2016). *Persones amb discapacitat*. Generalitat de Catalunya. Recuperat de:
http://treballiaferssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematics/persones_amb_discapacitat/
- ◁ Direcció General d'Educació Infantil i Primària (2015). *De l'escola inclusiva al sistema inclusiu. Una escola per a tothom, un projecte per a cadascú*. Generalitat de Catalunya Departament d'Ensenyament. Servei de Comunicació i Publicacions. Recuperat de:
<http://ensenyament.gencat.cat/web/.content/home/departament/publicacions/colleccions/inclusio/escola-inclusiva.pdf>
- ◁ Duran, D., Giné, C., Marchesi, Á. (2010). *Guia per a l'anàlisi, la reflexió i la valoració de pràctiques inclusives*. Departament d'Educació. Catalunya.
- ◁ Fernández, T. *Intervención educativa en el alumnado con discapacidad física*. Dirección General de Promoción Educativa e Innovación. Consejería de Educación, Ciencia e Investigación. Murcia. Recuperat de:
<http://www.psie.cop.es/uploads/murcia/Intervenci%C3%B3n%20Discap%20F%C3%ADsica.pdf>
- ◁ Fundació per a la conservació i recuperació d'animals marins, CRAM. (2017). Recuperat de: <http://cram.org/ca/>
- ◁ García, Á. (2011). Guia pràctica. *Trastornos de la conducta, una guía de intervención en la escuela*. Gobierno de Aragón. Departamento de Educación, Cultura y Deporte. Recuperat de:
<http://www.psie.cop.es/uploads/aragon/Arag%C3%B3n-trastornos-de-conducta-una-guia-de-intervencion-en-la-escuela.pdf>
- ◁ Heras, F. (2015). *Áreas en las que se desarrolla la educación no formal: Construir escenarios para el cambio, la educación ambiental en el campo no formal*. Recuperat de:
https://www.researchgate.net/publication/277271733_Areas_en_las_que_se_desarrolla_la_educacion_no_formal_Construir_escenarios_para_el_campo_la_educacion_ambiental_en_el_campo_no_formal

- < Heward, W. (1998). *Niños excepcionales. Una introducción a la educación especial*. Prentice Hall. Madrid.
- < López, V., Guillén, C. *Intervención educativa en el alumnado con discapacidad auditiva*. Equipo Específico de deficiencia auditiva. Murcia. Recuperat de:
<http://www.psie.cop.es/uploads/murcia/Intervenci%C3%B3n%20Discap%20Auditiva.pdf>
- < Ministerio de Educación Nacional. (2006). Orientaciones pedagógicas para la atención educativa a estudiantes con discapacidad cognitiva. Recuperat de:
http://www.colombiaaprende.edu.co/html/micrositios/1752/articles-320691_archivo_5.pdf
- < Ortín, M., Carrasco, C. *Atenció a la diversitat: Didàctica de l'educació infantil*. Recuperat de:
http://ioc.xtec.cat/materials/FP/Materials/1752_EDI/EDI_1752_M02/web/html/media/fp_edu_m02_u6_pdfindex.pdf
- < Pérez, L. *Infància i educació: Didàctica de l'educació infantil*. Recuperat de:
http://ioc.xtec.cat/materials/FP/Materials/1752_EDI/EDI_1752_M02/web/html/media/fp_edu_m02_u1_pdfindex.pdf
- < Sanchez, Huete, J.C. (2008). Compendio de Didáctica General. *El profesor que investiga: La investigación en el aula como proceso de mejora de la enseñanza*. Ed. CCS. Madrid. (P 243-269).
- < Sarramona, J., Vázquez, G., Colom, A. (1998). *Educació no formal*. Barcelona: Ariel.
- < Servei del Medi Ambient Diputació de Barcelona. (1983). *Quaderns d'ecologia aplicada: L'educació ambiental*. Barcelona.
- < Trilla, J. (1993). *La educación fuera de la escuela: Ámbitos no formales y educación social*. Barcelona: Ariel.

ANNEX

1. Activitats del CRAM

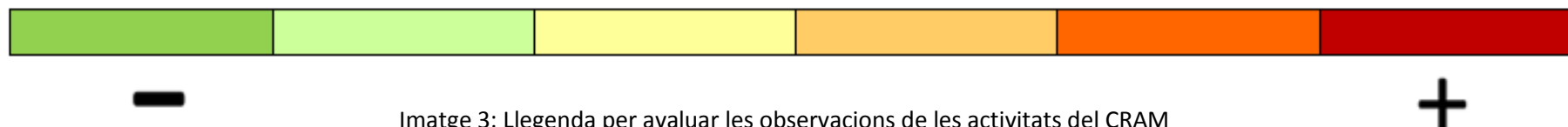
En aquesta graella es poden observar totes les activitats educatives que es porten a terme al CRAM. Estan organitzades segons els diferents nivells educatius, fet que permet a les escoles escollir la que més s'adeqüi als interessos i edat dels infants.

ACTIVITATS EDUCATIVES	NIVELLS EDUCATIUS								
	El - 1r Cicle	El - 2n Cicle	EP - CI	EP - CM	EP - CS	ESO - 1r i 2n	ESO - 3r i 4t	Batxillerat	C. Formatiu
VISITA GUIADA									
Visita Guiada	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Com funciona el CRAM? Visita tècnica	NOU						*	*	*
VISITA GUIADA + TALLER									
Les tortugues marines arriben al CRAM	NOU	✓	✓	*					
Un animal a la platja!	✓	✓							
Un mar d'esperança	✓	✓							
Protegim els taurons		✓	✓	✓	✓				
Un dofi a la platja			✓	✓	✓				
No embrutem el nostre mar!			✓	✓	✓				
Què es pesca i què es menja			✓	✓	✓				
Finning						✓			
La pesca mundial dels taurons							✓	✓	
Canvi climàtic i espècies invasores						✓	✓		
El canvi climàtic i les tortugues marines								✓	
La contaminació al Mediterrani	NOU						*	*	
L'educació ambiental al CRAM									✓
Assistència i rescat d'espècies marines amenaçades al CRAM									✓
PROGRAMES D'ASSESSORAMENT									
Assessorament al Projecte de Recerca i Treball de Síntesi						✓	✓		
Assessorament al Treball de Recerca del Batxillerat								✓	

Imatge 2: Tríptic on s'hi detallen les activitats educatives del CRAM

2. Graelles de les observacions de les activitats

Tot seguit es presenten les graelles d'observació de les activitats del CRAM, tal i com es pot veure a la Imatge 2 s'ha elaborat una llegenda amb diferents tonalitats que mostren el grau de millora que té cada ítem de la graella, des del color verd representant pocs aspectes a millorar fins al color vermell on s'hi observen propostes de millora.

Imatge 3: Llegenda per avaluar les observacions de les activitats del CRAM

2.1. Observació dia 16 de març del 2017

Categories	Criteris d'observació	Descripció de l'observació	Podria millorar?
DESCRIPCIÓ DEL GRUP	Nombre d'alumnes	25 alumnes.	
	Alumnes amb NEE	Un alumne amb problemes d'atenció.	
	Curs i edat	2n de primària, 8 anys.	
	Títol	Protegim els taurons i visita guiada	

CARACTERÍSTIQUES DE L'ACTIVITAT	Duració	1 hora i 45 minuts	
	Dinàmica	A través de diversos jocs de rol, els infants han conegut la importància dels taurons en l'ecosistema marí, quines són les característiques biològiques principals, quina imatge tenim d'ells (depredador o víctima), quin és el seu estat de conservació i quines són les principals causes de la regressió de les seves poblacions (sobrepesca i finning). Després a l'aula, l'alumnat ha pogut participar en un joc de rol on han vivenciat com actuen diferents agents socials que intervenen en les seves captures, en la seva protecció o en la seva regulació; i sentir-se part del problema per buscar solucions per a la seva conservació. En acabar, han reflexió conjunta per donar idees de què poden fer ells per a la Protecció dels Taurons.	
	Adaptació al grup	Tot i la complexitat de la temàtica, l'educadora ha adaptat les activitats i preguntes a l'edat dels infants, explicant els elements més destacats de la visita. Una de les parts de l'activitat és l'exposició "A favor dels Taurons, un Mar d'Esperança", on s'exposen imatges sobre el maltractament dels taurons. Degut a la seva crueltat, l'educadora ha preguntat a la mestra si volien observar les imatges. La mestra ha preferit saltar-ho, per no fer la sensibilitat d'alguns alumnes.	
	Ús del material	El material que han utilitzat ha estat un tauró de grans dimensions, i un altre de més petit que ha fet servir per complementar l'explicació. Alhora s'ha fet ús del suport visual d'imatges. Per la dinàmica del joc de taula, cada grup ha disposat d'un tipus de tauró com a fitxa i d'un dau.	S'hauria pogut experimentar amb el material, tocant les parts del tauró. La dinàmica del joc de taula ha estat bastant lenta.

ACTUACIONS DEL GRUP	Interacció alumne-alumne	L'actitud dels alumnes és d'interès i escolta, ja des del primer moment han estat receptius per tot el que explicava l'educadora. La il·lusió i ganes d'experimentar es reflectia a les seves cares d'alegria. Algunes vegades se'ls ha hagut de cridar l'atenció perquè parlaven. Al principi s'han mostrat una mica reservats a l'hora de respondre a les preguntes, però finalment no han tingut cap inconvenient en aixecar el braç.	
	Actitud dels alumnes davant l'educador	Respecte, escolta i ganes de participar. Responen a les preguntes utilitzant un vocabulari senzill. L'infant amb problemes d'atenció desconnecta amb facilitat de la sessió així com també del joc del final on s'ha de mantenir assegut en una cadira.	Bona actitud dels alumnes, l'alumne amb problemes d'atenció desconnectava amb facilitat, seria important fer-lo seure a les primeres files o donar-li més protagonisme.
	Actitud dels mestres de l'escola davant l'activitat	La seva funció és la de mantenir el bon clima a l'activitat, les mestres s'han mostrat observadores.	Es podria fer participar als mestres i tenir-los en compte a l'activitat, poden ser un bon model a seguir.
	Comunicació verbal i no verbal	L'educadora ha fet ús de la gestualitat, canvis de veu i sobretot s'ha basat en el recurs de formular preguntes per captar l'interès dels alumnes. Ha estat dempeus tota l'estona movent-se per l'espai i a una distància propera als alumnes.	

ACTUACIONS DE L'EDUCADOR DEL CRAM	Presentació i contextualització	L'educadora ha presentat el CRAM fer una contextualització de que s'hi fa, seguidament s'ha presentat i els ha ensenyat el seu nom per tal que el recordessin amb facilitat. I per últim ha presentat les normes bàsiques que s'han de tenir en compte per desplaçar-se i conviure amb els animals de la fundació.	És un punt positiu que els alumnes recordin el nom de l'educador per crear un clima càlid i de confiança, permetent extreure el màxim de l'activitat amb les preguntes i inquietuds.
	Exploració de les idees prèvies	Mitjançant preguntes.	
	Explicació de l'activitat	Les explicacions de l'activitat s'han fet de manera clara i molt senzilla de seguir per als infants, malgrat la dificultat de la temàtica en algunes situacions. La dinàmica del joc ha estat bastant lenta, entre tota la classe creaven 4 grups i cada un representava una fitxa fet que suposava un llarg temps d'espera fins que no et tornava a tocar. L'explicació del joc ha estat suficient, tot i que s'hauria pogut aprofundir en les conclusions.	Per millorar l'aspecte de l'espera, podrien realitzar el joc en grups, és a dir, que cada grup tingués un taulell de joc.
	Estratègies per captar l'atenció	<ul style="list-style-type: none"> - Protagonisme als alumnes en guiar l'explicació. - Reforç positiu cada vegada que feien alguna aportació. - Ús d'imatges de diferents taurons per fer l'explicació més visual. 	Per tal de mantenir el silenci es podrien fer senyals, cançons, de manera que fors més senzill arribar a la calma.

	Actitud de l'educador davant dels alumnes	L'educadora ha estat de transmissora de coneixements però sempre donant veu als alumnes mitjançant preguntes com per exemple <i>Que hi hagi tortugues al mar és bo o dolent? Sabeu com respiren els taurons? Sabeu quants taurons moren per culpa de les persones, i quantes persones moren per culpa dels taurons?</i>	
	Actitud de l'educador davant del mestre	L'educadora ha tingut en compte als mestres a l'hora de qüestionar algun aspecte en referència a l'adaptació, nivell, capacitats dels alumnes. Tot i així, els mestres no han estat participants en cap de les activitats el seu rol ha estat passiu i d'observadors.	Important qüestionar els dubtes als mestres. Tenir-los més en compte durant les activitats, ells també són part del grup.
	Reflexió final	La conclusió i reflexió final no ha estat del tot assimilada per als infants. Se'ls ha plantejat una situació contextualitzada amb l'objectiu d'aplicar els coneixements que han après durant l'explicació; La mare et pregunta a l'hora de dinar, tinc un plat de sopa de tauró, en vols? Quina serà la teva resposta? La majoria dels infants han respost que l'acceptarien fet que mostra que no han acabat d'entendre l'acció i el rol que han d'exercir per tal d'ajudar a acabar amb la mort dels taurons.	La dinàmica de fer preguntes contextualitzades per reflexionar és correcta, tot i així, per l'edat dels infants sembla que no ha quedat gaire clar el missatge. Potser les conclusions s'haurien d'anar introduir al llarg de les activitats per

			tenir temps a millorar.
	Tancament	L'educadora s'ha acomiadat dels alumnes preguntant si els havia agradat i entregant un qüestionari als mestres sobre què els havia semblat.	

2.2. Observació dia 7 de març del 2017

Categories	Criteris d'observació	Descripció de l'observació	Podria millorar?
DESCRIPCIÓ DEL GRUP	Nombre d'alumnes	6 nois.	
	Alumnes amb NEE	5 dels quals tenen autisme i l'altre esquizofrènia infantil.	
	Curs i edat	Les seves edats oscil·len entre els 13 i 17 anys, el nivell d'estudis és de 4t-5è de primària.	
CARACTERÍSTIQUES DE L'ACTIVITAT	Títol	Un dofí a la platja i visita guiada.	
	Duració	1 hora i 45 minuts.	La durada de l'activitat s'ha fet bastant llarga, al final alguns dels alumnes ja no prestaven atenció. Com a proposta, en els grups amb alumnes amb NEE

			es podria reduir el temps de l'activitat.
	Dinàmica	L'alumnat s'ha hagut de convertir en ajudats del CRAM, a través del treball cooperatiu. Se'ls ha plantejat una situació contextualitzada i real on es requereix de la seva ajuda. S'han trobat un dofí encallat a la platja i han hagut de simular el seu rescat i la recuperació. Tot seguit, han fet la visita on han conegut algunes curiositats dels taurons i també les tortugues.	
	Adaptació al grup	L'activitat s'ha adaptat al nombre d'alumnes, ja que normalment solen ser grups d'entre 20 i 25. Les explicacions s'han fet més senzilles.	Disposar no només d'adaptacions verbals sinó també materials i de l'entorn.
	Ús del material	Han utilitzat un dofí de plàstic de mida real, decoració per simular el mar, una tovallola, una xeringa, una camilla i unes galledes per curar al dofí. L'ús dels materials ha estat just, l'han tocat per sobre però no de manera explícita. Es podrien haver comentat les seves parts a partir del tacte.	El material utilitzat és correcte, tot i així, molts dels alumnes amb NEE els agrada experimentar amb els sentit. Seria oportú ampliar el material o interactuar amb ell palpant-lo, olorant-lo, sentint-lo.
		Els infants mostren una actitud passiva i inexpressiva, entre ells la comunicació és escassa, utilitzen frases curtes i senzilles. L'alumne amb esquizofrènia no es relaciona	

ACTUACIONS DEL GRUP	Interacció alumne-alumne	amb els demès només amb l'adult. Es respecten entre ells, acceptant les diferències i col·laborant quan fa falta.	
	Actitud dels alumnes davant l'educador	<p>Durant el primer contacte amb l'educadora s'han mostrat freds i distants. Han escoltat atentament les explicacions sense mostrar cap mostra d'il·lusió vers l'activitat, excepte l'infant amb esquizofrènia que estava molt content per saber més coses dels dofins.</p> <p>La primera activitat dels dofins es realitza al pati i l'educadora els ha demanat que seguessin. Un dels infants no ha volgut. Cal recordar que una de les característiques dels autistes és que són hipersselectius, és a dir, mostren més sensibilitat que els demès en certs aspectes en aquest cas no es volia embrutar. El mateix infant tampoc ha volgut fer una altra part de l'activitat que consistia en mullar el dofí amb aigua. S'ha respectat la seva decisió i no se l'ha pressionat.</p> <p>Un altre element a destacar, és que tots han començat asseguts al terra i mica en mica s'han anat alçant. Fins que a mitja explicació tots estaven de peu i molt a prop de l'educadora. Les ganes i interès que els ha generat l'activitat ha fet que tinguessin poca paciència per escoltar les explicacions i de vegades han actuat sense pensar massa.</p>	Adquisició de noves estratègies per utilitzar quan algun infant no vulgui participar de l'activitat, ja sigui de cara a animar-lo com a tenir clar quan no cal pressionar
	Actitud dels mestres de l'escola davant l'activitat	<p>Els mestres de l'escola han mostrat un rol bastant passiu, controlant que els alumnes mostressin un bon comportament, animant-los a participar i fer preguntes així com també a oferir-se voluntaris.</p> <p>Durant un moment de l'activitat l'alumne amb esquizofrènia n parava quiet i se l'han endut en un altre racó perquè es calmes i pogués tornar a seguir l'activitat sense alterar el ritme de treball.</p>	En algunes activitats els mestres també podrien participar, sobretot quan els grups són tan reduïts.

ACTUACIONS DE L'EDUCADOR DEL CRAM	Comunicació verbal i no verbal	La seva actitud al llarg de tota l'activitat ha estat dinàmica, amb energia, fent canvis de to per cridar l'atenció, ajudant-se de la gestualitat i mantenint una distància correcta amb els infants.	Proporcionar noves estratègies per interactuar amb els alumnes.
	Presentació i contextualització	L'educadora ha començat l'explicació presentant-se per tal de generar un clima proper i distès entre els infants.	
	Exploració de les idees prèvies	Mitjançant les preguntes ha anat coneixement les idees prèvies dels infants, tot i així, sovint el grup no s'ha mostrat gaire participatiu i les respostes eren molt senzilles o inexistents.	Utilitzar recursos més visuals com imatges, vídeos, que facilitin la connexió amb els coneixements previs. Alhora, en aquest cas, s'haurien pogut generar preguntes on les respostes no fossin gaire llargues, degut a la poca comunicació dels infants.
	Explicació de l'activitat	Les explicacions han estat senzilles, breus i concretes facilitant la comprensió dels conceptes. En algunes ocasions quan els infants no sabien el que havien de fer ho tornava a repetir per tal que els quedés més clar.	Ajuda de suport visual per complementar l'explicació.
	Estratègies per captar l'atenció	L'estratègia principal ha estat el plantejament de preguntes com per exemple <i>Al Cram ens centrem en aquells animals que estan més amenaçats, sabeu què vol dir? Us agrada</i>	Ampliació de les estratègies per captar l'atenció,

		<i>ajudar?</i> . Un altre recurs ha estat el reforç positiu, cada vegada que els alumnes responien a les preguntes, totes les aportacions es tenien en consideració fent comentaris positius i de felicitació. Es podia observar que els motivava a seguir participant.	miajançant cançons, instruments de música, recursos de teatre, estratègies d'imitació, etc.
	Actitud de l'educador davant dels alumnes	L'educadora ha adquirit el rol de guia, intentant que els protagonistes fossin els alumnes. Els motivava a participar i a col·laborar.	Es podrien ampliar les estratègies.
	Actitud de l'educador davant del mestre	La relació entre l'educadora i els mestres ha estat de cordialitat. A l'inici de l'activitat l'educadora s'ha interessat per algunes característiques del grup i informació d'interès. I durant l'activitat els mestres han atorgat el control de la dinàmica a l'educadora.	
	Reflexió final	L'activitat del dofí ha estat tot un èxit ja que han treballat en equip tot despertant el seu interès. El fet de ser manipulativa, experimental i molt participativa, atorgant un rol actiu als infants ha suposat que l'atenció no disminuís en cap moment. En canvi, durant les visites de la sala dels taurons i les tortugues les explicacions han estat més llargues, les activitats poc experimentals i manipulatives, causant que l'interès dels infants s'hagi anat reduint.	La conclusió final de l'activitat; ser responsables del medi i ajudar a protegir-lo, no ha quedat del tot clara. Potser fent algun exemple o situació real els seria més clarificador.
	Tancament	L'educadora s'ha despedit dels infants, ha fet un recull de les idees principals que s'han treballat i els ha preguntat si s'ho havien passat bé.	

2.3. Observació dia 24 d'abril del 2017

Categories	Criteris d'observació	Descripció de l'observació	Podria millorar?
DESCRIPCIÓ DEL GRUP	Nombre d'alumnes	30 alumnes	
	Alumnes amb NEE	1 alumne amb trastorn de l'espectre autista lleu i retard intel·lectual.	
	Curs i edat	2n de primària, 8 anys	
CARACTERÍSTIQUES DE L'ACTIVITAT	Títol	Un mar d'esperança i visita guiada	
	Duració	1 hora i 45 minuts	S'ha dedicat bastanta estona a la visita guiada i ha quedat poc temps per l'activitat.
	Dinàmica	L'activitat combina el taller i la visita guiada a les instal·lacions. Primer s'ha començat amb la visita guiada; mostrant les parts de la tortuga així com també les tortugues que estan ingressades a la clínica. A més a més, han pogut veure una gavina. Seguidament han realitzat l'activitat principal que té com a objectius principals per una banda identificar la biodiversitat marina com una riquesa del fons marí i per l'altra analitzar algunes de les amenaces per a la vida d'alguns animals marins i les seves causes.	

		<p>Per conèixer el fons del nostre mar, han acompanyat una família de vells marins, la foca del mar Mediterrani, a través d'un conte animat en format vídeo, que els ha permès descobrir quins animals viuen al fons del mar i conèixer quines són les seves principals amenaces.</p> <p>A partir del què han vist i descobert, han fet un joc on els alumnes han hagut de construir el mar que desitjarien tenir i reflexionar sobre què pot fer cadascú per aconseguir-ho.</p>	
	Adaptació al grup	<p>Segons m'ha comentat l'educadora, ha trobat que el grup era molt mogut per l'edat que tenien i els costava mantenir l'atenció és per aquest motiu que ha decidit saltar-se una de les parts de la visita guiada ja que no disposaven de suficient temps.</p> <p>Altrament, en el taller es podria realitzar una dinàmica per grups però ha cregut convenient fer-ho tot conjuntament.</p>	<p>Les adaptacions es fan sobre la marxa sense cap pauta a seguir. Tot i detectar un alumne amb NEE no s'ha observat cap adaptació especial per ell.</p>
	Ús del material	<p>Han utilitzat una tortuga de mida real que si s'extreu la closca es poden observar tots els òrgans i permet fer una explicació molt visual. També s'ha fet ús d'un vídeo i finalment el mural del mar amb immens d'animals marins i deixalles.</p>	<p>Bons recursos materials, s'hauria pogut dedicar més temps a comentar el vídeo ja que no s'ha fet cap reflexió al respecte i és un molt bon recurs educatiu.</p>

ACTUACIONS DEL GRUP	Interacció alumne-alumne	<p>Són un grup bastant xerraire motiu pel qual durant la visita s'ha hagut de demanar silenci en bastantes ocasions. Tot i així, durant les explicacions s'han mostrat atents i amb moltes ganes de participar per part de gairebé tots els alumnes.</p> <p>L'alumne amb necessitats educatives especials la majoria de vegades s'ha assegut a l'última fila, la tutora si que ha estat pendent d'ell al transcurs de la sortida però l'educadora no ha utilitzat cap estratègia per captar la seva atenció. S'ha despistat amb facilitat per qualsevol cosa, especialment, cada vegada que passava un avió.</p> <p>Tanmateix quan s'ha mostrat l'interior de la tortuga la seva atenció s'ha focalitzat fortament en allò i l'ha mantingut durant una bona estona. També ha mantingut postures incorrectes, situant-se fins i tot d'esquena a l'educadora.</p> <p>Cal destacar que un dels companys de classe amb un grau molt alt d'autisme no ha seguit l'activitat ja que la seva conducta és difícil de gestionar i distorsiona el ritme de treball. Així doncs, ha fet la visita lliurement juntament amb el vetllador (ha estat decisió de l'escola).</p>	Una bona explicació de les normes, clares i concises potser hauria ajudat a reduir les ganes de parlar. Falten estratègies per captar l'atenció de l'alumne amb NEE.
	Actitud dels alumnes davant l'educador	Al principi s'ha mostrat molt interessats, formulant preguntes. Denoten un fort interès pel que s'anirà a fer i conèixer coses noves. Respecten gran part de les normes, alcen la mà quan volen parlar, es desplacen en parelles, etc. Però quan s'animen o durant els desplaçaments parlen amb un to de veu elevat.	
	Actitud dels mestres de	Hi ha una mestra i una acompanyant. El seu rol és de supervisió. La mestra abans de començar l'activitat els ha dement que tinguin un bon comportament així com també els ha recordat algunes normes que ja han treballat a l'escola. Durant l'activitat es	

	l'escola davant l'activitat	mostra atenta i observadora, cridant l'atenció a aquells alumnes que estan despistats, seuen malament, o no han tingut un bon comportament.	
ACTUACIONS DE L'EDUCADOR DEL CRAM	Comunicació verbal i no verbal	L'educadora fa ús de les mans per comunicar-se i donar suport a les explicacions. Sovint exemplifica fent una mica de teatre situacions de la conversa i fa riure als alumnes. Durant la visita guiada s'ha mostrat bastant quieta a una distància d'aproximadament un metre dels infants, ha estat dreta tota la visita. El seu to de veu és suau i dolç.	
	Presentació i contextualització	L'educadora es presenta amb el nom i demana silenci i atenció per començar la visita. Fa una anticipació del que s'anirà a fer i respon a les inquietuds dels alumnes. També explica algunes de les normes, tot i que algunes les va explicant sobre la marxa i no queden massa clares als alumnes.	Les normes s'haurien d'explicar des del principi, per tal que quedin ben clares. Recordar el nom de l'educador per crear un clima de proximitat.
	Exploració de les idees prèvies	Durant la presentació pregunta què en saben sobre el CRAM, i quins animals són els que curen. Per tant, explora les idees a partir de preguntes i utilitza les respostes dels alumnes per anar guiant i introduint els nous conceptes.	
	Explicació de l'activitat	Enfront un grup bastant xerraire ha de demanar varies ocasions l'atenció i el silenci així com també recordant les normes <i>culs a terra, shhhhhht silenci</i> . També utilitza situacions gracioses i properes als infants per atreure l'atenció com per exemple <i>si jo fos un extraterrestre i m'haguéssiu d'explicar quines diferències hi ha entre una tortuga de terra i de mar què em diríeu?</i>	

		<p>Les explicacions per tant, són properes a la zona de desenvolupament proper dels alumnes i es complementen amb situacions quotidianes i exemples que fan més senzilla el seguiment de l'activitat.</p> <p>Durant l'activitat del mural, elabora preguntes que porten a recordar conceptes que s'han anat comentant i d'aquesta manera enllaçar els continguts i saber-los aplicar.</p>	
	Estratègies per captar l'atenció	<ul style="list-style-type: none"> - Planteja preguntes que ajuden a guiar l'activitat, sovint quan no se'n surten dóna pistes per arribar a la resposta o diu el principi de la paraula perquè els infants l'acabin. - Les preguntes són properes. - Fa teatre i representa situacions amb l'ajuda del seu cos i la gestualitat. - Genera expectatives i interès. - Demana el silenci explícitament. 	Disposa de bones estratègies fer una mica de teatre, tot i així, no utilitza cap recurs per captar l'atenció de l'alumne amb NEE.
	Actitud de l'educador davant dels alumnes	L'educadora està disposada a escoltar als alumnes, en ocasions utilitza el reforç positiu quan els infants fan alguna aportació. També ha fet sortir a algun nen perquè expliqui algun concepte o l'ajudi.	
	Actitud de l'educador davant del mestre	Escolta les aportacions i consells del mestre i els té en compte.	Faltaria fer participar la mestra ja que no se l'ha tingut en compte en cap part de l'activitat.
	Reflexió final	No hi ha hagut una reflexió final de l'activitat del mural. S'ha fet una visualització del vídeo sense aprofundir-hi gaire. No s'han recollit totes les conclusions a les quals s'han	En poques ocasions s'han elaborat qüestions per extreure

		arribat durant l'activitat, només s'han fet tres preguntes al final i s'ha destinat poc temps a la reflexió.	conclusions. Al finalitzar la visualització del vídeo s'haurien pogut plantejar preguntes però s'ha passat directament a l'altra activitat. Important dedicar un espai per reflexionar i observar els coneixements que han extret de les activitats.
	Tancament	Comiat i agraïment als alumnes la visita i els fa les següents preguntes; <i>què és el que més us ha sobtat? Què canviaríeu del que feu normalment? Si veieu porqueria al mar què fareu?</i>	

3. Model entrevista als educadors del CRAM

Sóc estudiant de la Universitat Autònoma de Barcelona i estic realitzant el Treball de final de grau sobre les estratègies i els recursos que s'utilitzen a les activitats educatives del CRAM, en referència a l'atenció dels alumnes amb necessitats educatives especials. Seria de gran ajuda si poguéssiu respondre a les següents preguntes:

1. Teniu en compte la inclusió en les activitats que realitzeu al CRAM? En cas afirmatiu de quina manera?
2. Disposeu d'alguna formació per atendre grups o alumnes amb necessitats educatives especials?
3. Realitzeu adaptacions de les activitats davant dels grups formats per alumnes amb necessitats educatives especials?
4. Disposeu d'algunes pautes d'actuació per fer les adaptacions?
5. Disposeu de material complementari per adaptar l'activitat per als alumnes amb necessitats educatives especials?
6. Quines estratègies i recursos utilitzeu per gestionar les activitats on hi ha alumnes amb necessitats educatives especials? T'adaptes en funció de la seva discapacitat?
7. Quines són les expectatives prèvies a l'arribada d'un grup amb alumnes de necessitats educatives especials?
8. Com et sents davant del repte de la inclusió?
9. Quins creus que són els teus punts forts i els punts a millorar pel que fa a les estratègies i recursos que utilitzeu amb els alumnes o grups amb necessitats educatives especials?
10. Tenint en compte la pregunta anterior, què t'agradaria saber o quins recursos creus que et serien útils per millorar la intervenció educativa?

Moltes gràcies per a la vostra col·laboració!

3.1. Entrevista educador 1

- 1. Teniu en compte la inclusió en les activitats que realitzeu al CRAM? En cas afirmatiu de quina manera?**

Sí. Quan ve un grup que des de que fan la reserva sabem que tots, o la majoria dels alumnes tenen necessitats especials, organitzem tota la activitat tenint en compte aquest factor.

En primer lloc ens posem en contacte amb el centre, per a conèixer en detall les necessitats de l'alumnat, en segon lloc, els recomanem l'activitat més indicada tenint en compte els seus interessos, i finalment organitzem l'activitat tenint en compte el grup (modifiquem els temps, canviem el discurs, utilitzem més recursos, o diferents...)

En cas de que el grup no ens hagi informat de la presència de alumnes amb necessitats especials, i ens hi torbem quan arriba el grup, parlem amb el mestre abans de començar per a què ens faci 5 cèntims de les necessitats de l'alumne i intentem tenir en compte aquest factor i adaptar el discurs així com el tracte envers aquest alumne.

- 2. Disposeu d'alguna formació per atendre grups o alumnes amb necessitats educatives especials? No**
- 3. Realitzeu adaptacions de les activitats davant dels grups formats per alumnes amb necessitats educatives especials? Sí**
- 4. Disposeu d'algunes pautes d'actuació per fer les adaptacions?**

Generalment ho parlem entre nosaltres i fem les modificacions acordades però no existeix un protocol específic.

- 5. Disposeu de material complementari per adaptar l'activitat per als alumnes amb necessitats educatives especials?**

Sí, generalment usem material que utilitzaríem amb alumnes d'educació infantil o primer cicle inicial.

- 6. Quines estratègies i recursos utilitzeu per gestionar les activitats on hi ha alumnes amb necessitats educatives especials?**

T'adaptes en funció de la seva discapacitat? Les activitats al CRAM generalment són molt dinàmiques i participatives, tenim molt en compte els alumnes amb NEE a

l'hora de distribuir les tasques. Evidentment també tenim present quina és la seva discapacitat, la seva capacitat d'atenció així com de mobilitat.

7. Quines són les expectatives prèvies a l'arribada d'un grup amb alumnes de necessitats educatives especials?

Si coneixem el cas, sempre ens comuniquem amb els mestres abans de que vinguin per tal de poder conèixer-ne els detalls i no haver d'improvisar.

8. Com et sents davant del repte de la inclusió?

Generalment em sento poc segura, en primer lloc perquè desconec els tipus de discapacitats més comuns, els seus símptomes, com gestionar-les, o què puc esperar dels alumnes. També em sento limitada de recursos, tant personalment com materials.

9. Quins creus que són els teus punts forts i els punts a millorar pel que fa a les estratègies i recursos que utilitzes amb els alumnes o grups amb necessitats educatives especials?

Crec que tinc força capacitat de captar què està passant al grup i d'adaptar-me a la situació, però de totes maneres, la manca de coneixement i recursos em limita en la meva actuació.

10. Tenint en compte la pregunta anterior, què t'agradaria saber o quins recursos creus que et serien útils per millorar la intervenció educativa?

M'agradaria conèixer les discapacitats més freqüents, com reconèixer-les, què esperar d'un alumne amb aquesta discapacitat i quins recursos es poden utilitzar per a captar l'atenció de l'alumnat i motivar-lo.

3.2. Entrevista educador 2

- 1. Teniu en compte la inclusió en les activitats que realitzeu al CRAM? En cas afirmatiu de quina manera?**

No disposem de cap PAD ni res semblant que jo sàpiga però si que ens intentem adaptar segons la situació, tot sobre la marxa sense cap pla establert.

- 2. Disposeu d'alguna formació per atendre grups o alumnes amb necessitats educatives especials? No**

- 3. Realitzeu adaptacions de les activitats davant dels grups formats per alumnes amb necessitats educatives especials?**

No solen venir grups amb NEE, no n'he tingut cap. Tampoc em consta cap adaptació en concret.

- 4. Disposeu d'algunes pautes d'actuació per fer les adaptacions? No**

- 5. Disposeu de material complementari per adaptar l'activitat per als alumnes amb necessitats educatives especials? No**

- 6. Quines estratègies i recursos utilitzeu per gestionar les activitats on hi ha alumnes amb necessitats educatives especials? T'adaptes en funció de la seva discapacitat?**

Normalment els professors ens avisen si hi ha alumnes amb NEE i moltes vegades son PI amb el seu vetllador, que ens ajuda.

Els educadors en general intentem baixar el nivell d'algunes explicacions. Si hi ha algun alumne amb NESE, o concretament NEE, també participen en els simulacres de rescat i altres activitats. Jo personalment penso en un pas senzill per a que el realitzin sense problemes.

- 7. Quines són les expectatives prèvies a l'arribada d'un grup amb alumnes de necessitats educatives especials?**

No sabem exactament quines necessitats tenen les persones del grup així que pensaria que costarà que m'entenguin, desplaçar-nos per les instal·lacions, que em facin cas i que serà tot molt lent.

- 8. Com et sents davant del repte de la inclusió?**

És un gran repte. Generalitzant puc dir que s'hi ha de dedicar molt de temps a pensar i adaptar les coses segons les necessitats de les persones o alumnat. Sovint no es disposa d'aquest temps ni del personal necessari per a planificar-ho i dur-ho a terme. Tampoc hi ha gent especialitzada en atenció a la diversitat per a fer-ho. Crec que la

idea de la inclusió està molt bé però encara falten molts recursos, guies o pautes i formació per a fer-ho com toca.

9. Quins creus que són els teus punts forts i els punts a millorar pel que fa a les estratègies i recursos que utilitzes amb els alumnes o grups amb necessitats educatives especials?

Com no tinc gaire experiència en el tema no puc concretar els punts forts o a millorar. Si que penso ens fa falta molt més informació, i com diu la pregunta, estratègies i recursos.

10. Tenint en compte la pregunta anterior, què t'agradaria saber o quins recursos creus que et serien útils per millorar la intervenció educativa?

Crec que hauríem de saber exactament de que tracten els principals trastorns inclosos en les NEE i si fa falta concretar en algun apartat. També saber com són els diferents models educatius inclusius per a tenir una idea. Seria útil tenir un pla definit i sobretot diferents eines i recursos que siguin senzills i ràpids d'aplicar, ja que aquestes persones només passen amb nosaltres les dues hores de la visita.

3.3. Entrevista educador 3

- 1. Teniu en compte la inclusió en les activitats que realitzeu al CRAM? En cas afirmatiu de quina manera?**

Sempre intentem que tots els nanos participin de les activitats, sense excloure a ningú. No els deixem mai de banda perquè tinguin necessitats diferents i promovem que participin en les activitats.

- 2. Disposeu d'alguna formació per atendre grups o alumnes amb necessitats educatives especials? No**

- 3. Realitzeu adaptacions de les activitats davant dels grups formats per alumnes amb necessitats educatives especials? Si**

- 4. Disposeu d'algunes pautes d'actuació per fer les adaptacions? No**

- 5. Disposeu de material complementari per adaptar l'activitat per als alumnes amb necessitats educatives especials?**

No disposem de material específic però si que intentem trobar materials que ens siguin útils, és a dir intentem utilitzar més maquetes o bé reforçar l'activitat amb objectes de l'exposició.

- 6. Quines estratègies i recursos utilitzes per gestionar les activitats on hi ha alumnes amb necessitats educatives especials? T'adaptes en funció de la seva discapacitat?**

Sobretot parlar prèviament amb els responsables del grup sobre les necessitats dels diferents membres del grup i aconseguir més informació sobre les seves necessitats. En funció de la discapacitat adapto el vocabulari i el discurs perquè sigui el més entenedor possible i adequat al seu nivell educatiu. Intento tenir material de l'exposició perquè el puguin veure i tocar i sigui més entenedor. Si tenen discapacitats auditives posem subtítols als audiovisuals si en tenim i intento que em puguin veure bé i estar més a la vora dels que hi senten menys. Si tenen discapacitats visuals imprimim el material amb lletra més gran i si cal poden estar més a prop del material i tocar les maquetes.

- 7. Quines són les expectatives prèvies a l'arribada d'un grup amb alumnes de necessitats educatives especials?**

Saber quines necessitats tenen i si hi ha moltes diferències entre els diferents membres del grup.

8. Com et sents davant del repte de la inclusió?

Amb voluntat d'incloure en les activitats a tothom tingui les necessitats que tingui però sé que em falten recursos.

9. Quins creus que són els teus punts forts i els punts a millorar pel que fa a les estratègies i recursos que utilitzes amb els alumnes o grups amb necessitats educatives especials?

Un dels punts forts és el fet de treballar diàriament fent activitats al CRAM i adaptant-les als diferents nivells educatius, cosa que em dóna més experiència a l'hora de gestionar els grups i a adaptar les activitats en funció de les diferents necessitats dels alumnes. Les maquetes són un altre punt fort ja que són molt útils de cara a fer les explicacions més entenedores.

A millorar és que molts cops desconec el que comporta la necessitat especial que tenen, fins a quin punt entenen el que els estem explicant o no...

10. Tenint en compte la pregunta anterior, què t'agradaria saber o quins recursos creus que et serien útils per millorar la intervenció educativa?

M'agradaria tenir més coneixements sobre les necessitats especials, saber també com puc explicar les activitats perquè m'entenguin millor o quins recursos són realment més útils per utilitzar de cara als diferents grups .

3.4. Entrevista educador 4

- 1. Teniu en compte la inclusió en les activitats que realitzeu al CRAM? En cas afirmatiu de quina manera?**

Sí. Intentem adaptar les activitats que ja tenim a les necessitats del grup que ens visita. Però tenim molta desconexió de com tractar els grups o nanos amb necessitats especials.

- 2. Disposeu d'alguna formació per atendre grups o alumnes amb necessitats educatives especials?**

No, només una mica de recerca feta per Internet.

- 3. Realitzeu adaptacions de les activitats davant dels grups formats per alumnes amb necessitats educatives especials?**

Sí. Ens posem en contacte amb els responsables dels grups que han contractat l'activitat per saber característiques del grup o alumne abans que vinguin al CRAM. Aquesta informació la utilitzem per adaptar l'activitat estàndard i fer-la més atractiva i adequada a les característiques del grup.

Les adaptacions són sobretot a nivell de materials que es fan servir durant les activitats.

- 4. Disposeu d'algunes pautes d'actuació per fer les adaptacions? No**

- 5. Disposeu de material complementari per adaptar l'activitat per als alumnes amb necessitats educatives especials? No**

- 6. Quines estratègies i recursos utilitzeu per gestionar les activitats on hi ha alumnes amb necessitats educatives especials? T'adaptes en funció de la seva discapacitat?**

Intento fer explicacions curtes i clares, intento estar poca estona a cada lloc perquè no perdin l'atenció. Ser molt gestual i propera. Intento aprendre'm els noms de les persones del grup per poder preguntar coses i dirigir-me a ells personalment. Agafo més materials palpables que en un grup sense necessitats especials. Demano participació dels responsables del grup, que són les persones expertes i que saben com reaccionen els nanos i què puc aconseguir de cada un d'ells.

Intento adaptar-me segons la seva discapacitat però em trobo perduda a vegades. Noto que em falta més formació.

7. Quines són les expectatives prèvies a l'arribada d'un grup amb alumnes de necessitats educatives especials?

Saber ben bé amb quines situacions et trobaràs i si seràs capaç de fer que gaudeixin de la visita al CRAM.

8. Com et sents davant del repte de la inclusió?

Poc preparada i amb ganes d'aprendre'n més. Em sento molt còmode amb grups sencers amb necessitats especials però a vegades sento impotència degut a la poca experiència i formació. En quan als grups escolars amb algun nen/a amb NEE és més difícil perquè hi sol haver molta diferència entre els nanos i adequar-ho és complicat.

9. Quins creus que són els teus punts forts i els punts a millorar pel que fa a les estratègies i recursos que utilitzes amb els alumnes o grups amb necessitats educatives especials?

El meu punt fort és que no em fa por enfrontar-me a un grup amb NEE i la proximitat que els hi intento donar.

I a millorar... doncs moltes coses. Tan a nivell de recursos materials com a nivell de discurs, crec que necessito més eines i formació per saber com gestionar millor els grups i fer que tinguin una millor visita.

10. Tenint en compte la pregunta anterior, què t'agradaria saber o quins recursos creus que et serien útils per millorar la intervenció educativa?

- < Com adaptar els recursos que tenim
- < Eines de gestió de grup
- < Informació sobre les diferents necessitats especials que ens podem trobar (les més comuns) i estratègies per cada una.

3.5. Entrevista educador 5

- 1. Teniu en compte la inclusió en les activitats que realitzeu al CRAM? En cas afirmatiu de quina manera?**

Fem adaptacions de les activitats ja pensades. Tot i això, és cert que no està protocol·litzat.

- 2. Disposeu d'alguna formació per atendre grups o alumnes amb necessitats educatives especials?**

Actualment no disposem de cap formació específica.

- 3. Realitzeu adaptacions de les activitats davant dels grups formats per alumnes amb necessitats educatives especials?**

Sí, de fet és la principal actuació ver aquest tipus de grups.

- 4. Disposeu d'algunes pautes d'actuació per fer les adaptacions? No**

- 5. Disposeu de material complementari per adaptar l'activitat per als alumnes amb necessitats educatives especials?**

El material que utilitzem per aquest alumnat és el mateix que utilitzem per a alumnat més petit. Objectes que puguin tocar, veure, audiovisuals i canvis d'espais.

- 6. Quines estratègies i recursos utilitzes per gestionar les activitats on hi ha alumnes amb necessitats educatives especials? T'adaptes en funció de la seva discapacitat?**

És important per a mi tenir en compte el tipus de discapacitat. En general, intento que l'activitat els arribi el màxim possible utilitzant molt material palpable, repetint els conceptes, to de veu adequat..

- 7. Quines són les expectatives prèvies a l'arribada d'un grup amb alumnes de necessitats educatives especials?**

Personalment m'agrada portar aquest tipus de grup, tot i ser conscient de la falta de formació.

- 8. Com et sents davant del repte de la inclusió?**

Crec que encara ens falta molt camí per recórrer tan a nivell d'escola ,social, formació de professorat i al CRAM. Crec que actualment cada vegada estem més oberts a la realitat d'una societat diversa on tothom hi té el seu paper. Per tant, tic ganes de seguir lluitant per millorar aquesta realitat.

9. Quins creus que són els teus punts forts i els punts a millorar pel que fa a les estratègies i recursos que utilitzes amb els alumnes o grups amb necessitats educatives especials?

El meu punt fort és la capacitat d'utilitzar les eines que hem anat recollint (residus de plàstic, crani de dofí, etc.) per a que puguin tocar coses i la capacitat personal d'empatia; el meu punt a millorar em surgeix sobretot quan venen grups barrejats, doncs em costa molt més adaptar l'activitat; l'altre punt feble crec que és la falta de coneixement sobre les diferents necessitats que poden tenir.

10. Tenint en compte la pregunta anterior, què t'agradaria saber o quins recursos creus que et serien útils per millorar la intervenció educativa?

Crec que seria molt útil tenir uns coneixements bàsics sobre les necessitats especials: què ens podem trobar, què necessiten, com els podem ajudar, etc.

M'agradaria saber quines eines es poden utilitzar per a arribar més fàcilment a gent amb necessitats especials per a que se'ls faci l'activitat divertida i entretinguda.

4. Es quema amb els recursos d'intervenció

RECURSOS PER ATENDRE LES NECESSTATS EDUCATIVES ESPECIALS

Ser iguals vol dir ser igual de diferents

DISCAPACITAT FÍSICA

La discapacitat física és aquella que provoca alguna disfunció en l'aparell locomotor. Com a conseqüència es poden produir limitacions posturals, de desplaçament o de coordinació del moviment. Els principals problemes que pot generar la discapacitat física:

- Moviments incontrolats.
- Dificultats de coordinació.
- Abast limitat.
- Força reduïda.
- Parla no intel·ligible.
- Dificultat amb la motricitat fina i gruocuda.
- Mala accessibilitat al medi físic.

PROPOSTES D'INTERVENCIÓ

- Establir un entorn lliure de barreres arquitectòniques.
- Distribuir i organitzar les aules permetent el desplaçament.
- Proporcionar més temps.
- Establir diàleg amb tons equilibrats.
- Adaptar els recursos i les eines de treball, a les limitacions motrius.
- Observar el grau de fatiga, oferir suports convencionals i espais de descans per recuperar energia.
- Promoure l'autonomia.
- Prioritzar objectius, centrats en els aprenentatges més funcionals.
- Utilitzar els Sistemes augmentatius i alternatius de comunicació (SAAC) com els pictogrames.
- Aplicar repeticions i expansions: reproduir correctament el que s'ha dit.
- Fer les explicacions senzilles.
- Adaptar el nivell de les preguntes a les característiques de l'alumne.
- Utilitzar material manipulable gran.
- Augmentar les lletres dels fulls i les separacions.
- Realitzar activitats que contemplin respostes alternatives a la oral i gràfica.

DISCAPACITAT VISUAL

Utilitzem el terme de ceguera per referir-nos a aquelles persones que no veuen res en absolut. I parlem de discapacitat visual quan hi poden veure amb la millor correcció possible, tot i que amb una gran dificultat. En la millor de les condicions, algunes poden llegir lletres impreses amb una mida i qualitat suficient, però, de manera més lenta, amb un esforç considerable i utilitzant ajudes especials.

- Bon desenvolupament cognitiu i del llenguatge.
- Representació mental dels conceptes sense el suport de les imatges visuals.
- Accedeixen al món a través dels altres sentits.
- No aprenen per imitació.

PROPOSTES D'INTERVENCIÓ

- Establir un entorn lliure de barreres arquitectòniques.
- Estimular el tacte i els altres sentits.
- Tocar de diferents formes: tacte simultani, successiu, estàtic, dinàmic, directe, indirecte.
- Anticipar el que s'anirà a fer.
- Utilitzar un llenguatge descriptiu, anomenar tots els objectes, sensacions i informacions que reben a través de l'entorn.
- Utilitzar un llenguatge concret, evitar utilitzar els termes generals com això, allò, allà, ell.
- Proporcionar punts de referència ja sigui tàctils, sonors o olfactius per a l'orientació i la mobilitat.
- Augmentar les lletres dels fulls i les separacions.
- Contrastar els colors, utilitzar tinta negra o blanca, evitar els colors vermell i verd.
- Augmentar la il·luminació.
- Proporcionar més temps.
- Vigilar el nivell de soroll, ambient tranquil i no disruptiu.

DISCAPACITAT AUDITIVA

La sordesa és la manca o afeybliment de la capacitat auditiva causada per una lesió en alguna part de l'oida. Existeixen diferents nivells de pèrdua auditiva o hipoacusia. Els nivells de menys a més són: hipoacusia lleugera, hipoacusia mitjana, hipoacusia severa i hipoacusia profunda. Aquesta hipoacusia pot afectar a una oïda (unilateral) o a les dues (bilateral).

- La sordesa pot interferir en el procés d'aprenentatge de l'alumne considerant que els aprenentatges escolars es fan principalment a partir de la interacció oral.
- Amb l'avanç de les tecnologies, els audífons amplien la capacitat auditiva.

PROPOSTES D'INTERVENCIÓ

- Fer ús de la lectura labiofacial, articular de forma pronunciada i amb una velocitat moderada.
- Evitar donar l'esquena mentre es parla.
- Utilitzar el moviment corporal i facial.
- Seure a les primeres files.
- Explicar les normes amb material visual perquè quedin clares.
- Utilitzar material complementari escrit com esquemes, resums, imatges o gràfics.
- Adaptar materials audiovisuals, amb subtítols o llenguatge de signes.
- Utilitzar la pissarra, escriure paraules clau de l'explicació.
- Proporcionar més temps.
- Proposar activitats d'expressió corporal i gestual.
- Vigilar el nivell de soroll, ambient tranquil i no disruptiu.
- Utilitzar els Sistemes augmentatius i alternatius de comunicació (SAAC).

DISCAPACITAT INTEL·LECTUAL

La discapacitat intel·lectual mostra un funcionament intel·lectual significativament inferior al de la mitjana i que coexisteix amb limitacions en dues o més de les següents àrees de capacitats adaptatives: comunicació, autonomia, relacions familiars, capacitats socials, desenvolupament a la societat, autoorientació, salut i autoprotecció, rendiment escolar, activitats recreatives i treball.

- Atenció dispersa.
- Manca de percepció i discriminació dels aspectes rellevants.
- Dificultats en retenir informació.
- Pensament rígid i poc creatiu.
- Poca anticipació de conseqüències.
- Dificultats en la generalització dels aprenentatges.

PROPOSTES D'INTERVENCIÓ

- Proporcionar més temps.
- Seure a les primeres files.
- Proporcionar exemples, exercicis, activitats, pràctiques.
- Descompondre les activitats en passos intermedis.
- Utilitzar material visual i manipulatiu.
- Mostrar una actitud flexible.
- Crear un aprenentatge significatiu, partir dels seus coneixements previs, preferències, interessos.
- Aplicar el reforç positiu.
- Donar pautes molt concretes.
- Establir contacte visual.
- Deixar temps per expressar-se sense anticipar-se al que dirà.
- Començar amb preguntes tancades i anar augmentant dificultat.
- Utilitzar els Sistemes augmentatius i alternatius de comunicació (SAAC).
- Proporcionar major nombre de consignes.
- Realitzar activitats de curta durada i de forma lúdica.
- Reforçar conductes positives.
- Explorar les normes amb material visual perquè quedin clares.

TRASTORN DE CONDUCTA

Els alumnes amb trastorn de conducta es caracteritzen per un model persistent de comportament antisocial en el qual l'individu transgredeix repetidament les normes socials i porta a terme actes agressius que generen malestar a les altres persones. Les propostes d'intervenció busquen aplicar els principis conductuals per tal de disminuir les conductes problemàtiques i construir conductes adequades que provoquin canvis permanents i un estil de vida ric.

PROPOSTES D'INTERVENCIÓ

- Explorar entrades multisensorials, claus olfactives, experiències tàctils, unides a la informació visual i auditiva.
- Parlar amb un to de veu suau i comprensible.
- Utilitzar frases curtes i poca gesticulació.
- Controlar els estímuls com la llum, el soroll, etc.
- Mostrar una actitud flexible.
- Utilitzar els Sistemes augmentatius i alternatius de comunicació (SAAC).
- Anticipar el futur immediat, solen mostrar baixa tolerància a la incertesa.
- Aplicar el reforç positiu.
- Fer alabances, han de ser comentaris sincers i positius d'una bona acció.
- Cridar l'atenció a través d'una mirada, el somriure, un comentari.
- Mantenir contacte físic.

Recurs elaborat pel treball de final de grau de l'alumna Jordina Marsal Palomas. Any 2017.

79

5. Diari de camp

El diari de camp té com a objectiu principal enregistrar les diferents activitats, tutories del treball de final de grau, visites al CRAM o documents i informació que es considerin oportuns per ampliar i reflexionar sobre aspectes del treball.

Divendres 23 de desembre del 2016- REUNIÓ DE PRESENTACIÓ AL CRAM

Primera reunió amb les responsables del Projecte Educatiu AulaCRAM. Ens hem presentat i ens han explicat les característiques principals del projecte. Ens han comentat que ja fa 4 anys que es va posar en marxa i que el principal objectiu és que els infants prenguin consciència que la qüestió no és aprendre moltes coses sinó saber actuar i tenir ganes de fer coses.

Seguidament ens han comentat algunes propostes pel treball, basant-se en els punts febles que han detectat a partir de l'experiència i comentaris per part dels mestres. En el meu cas, les propostes han estat centrades a l'atenció a les necessitats educatives especials. En primer lloc, proporcionar estratègies i línies d'acció als educadors per tal d'oferir una atenció més adaptada a les necessitats especials de l'alumnat. I en segon lloc, elaborar un guió amb claus per saber afrontar millor la diversitat.

Finalment ens han mostrat les instal·lacions del centre i hem establert unes dates per a les següents visites.

Dimarts 16 de febrer del 2017- OBSERVACIÓ DE L'ACTIVITAT PROTEGIM ELS TAURONS

Visita al CRAM per observar l'activitat titulada ***Protegim els taurons*** amb un grup de 1r de primària. L'observació està detallada a la graella.

A través de diversos jocs de rol i de la visita a l'exposició *A favor dels Taurons, un Mar d'Esperança*, els infants han conegut la importància dels taurons en l'ecosistema marí, quines són les característiques biològiques principals, quina imatge tenim d'ells (depredador o víctima), quin és el seu estat de conservació i quines són les principals causes de la regressió de les seves poblacions (sobrepesca i finning). Després a l'aula, l'alumnat ha pogut participar d'un joc de rol on han vivenciat com actuen diferents agents socials que intervenen en les seves captures, en la seva protecció o en la seva regulació; i sentir-se part del problema per buscar solucions per a la seva conservació.

En acabar, han reflexió conjunta per donar idees de què poden fer ells per a la Protecció dels Taurons.

Com a anàlisi de la sortida, primerament el paper de l'educadora ha estat de transmissora de coneixements però sempre donant veu als alumnes mitjançant preguntes com per exemple *Que hi hagi tortugues al mar és bo o dolent? Sabeu com respiren els taurons? Sabeu quants taurons moren per culpa de les persones, i quantes persones moren per culpa dels taurons?* Tot i la complexitat de la temàtica, l'educadora ha adaptat les activitats i preguntes a l'edat dels infants. Tanmateix, la conclusió i reflexió final no ha estat del tot assimilada per als infants. Se'ls ha plantejat una situació contextualitzada amb l'objectiu d'aplicar els coneixements que han après durant l'explicació; La mare et pregunta a l'hora de dinar, tinc un plat de sopa de tauró, en vols? Quina serà la teva resposta? La majoria dels infants han respòs que l'acceptarien fet que mostra que no han acabat d'entendre l'acció i el rol que han d'exercir per tal d'ajudar a acabar amb la mort dels taurons.

Dimarts 7 de març del 2017- OBSERVACIÓ ACTIVITATS AMB GRUPS DE NECESSITATS EDUCATIVES ESPECIALS

Segona visita al CRAM per observar dues activitats adreçades a grups amb necessitats educatives especials. Les observacions estan detallades a les graelles.

Abans de començar les activitats m'han presentat algunes de les característiques dels grups així com també la informació que demanaven als centres per conèixer el perfil dels infants. He pogut observar que és molt àmplia i no es centra en cap aspecte en concret, això dificulta que es pugui adaptar l'activitat amb antelació.

El primer grup estava format per 6 alumnes, 5 dels quals tenien autisme i l'altre esquizofrènia infantil. Tot i que les seves edats oscil·len entre els 13 i 17 anys, el nivell d'estudis és de 4t-5è de primària.

L'activitat que han realitzat ha estat el taller ***Un Dofí a la platja*** juntament amb la visita guiada d'algunes de les parts de la fundació. Durant aquesta activitat, l'alumnat s'ha hagut de convertir en ajudats del CRAM, a través del treball cooperatiu. Se'ls ha plantejat una situació contextualitzada i real on es requereix de la seva ajuda. S'han trobat un dofí encallat a la platja i han hagut de simular el seu rescat i la recuperació.

Tot seguit, han fet la visita on han conegut algunes curiositats dels taurons i també les tortugues.

Pel que fa a l'educadora, ha començat l'explicació presentant-se per tal de generar un clima proper i distès entre els infants. La seva actitud al llarg de tota l'activitat ha estat dinàmica, amb energia, fent canvis de to per cridar l'atenció, ajudant-se de la gestualitat i mantenint una distància correcta amb els infants. Alhora ha generat preguntes, fet que ha fomentat la participació dels nens. Per exemple *Al CRAM ens centrem en aquells animals que estan més amenaçats, sabeu què vol dir? Us agrada ajudar?* Així doncs, les explicacions han estat senzilles, breus i concretes facilitant la comprensió dels conceptes. En algunes ocasions quan els infants no sabien el que havien de fer ho tornava a repetir per tal que els quedés més clar.

Un altre element a destacar, ha estat el reforç positiu. Quan els alumnes responien a les preguntes, totes les aportacions es tenien en consideració, alhora es feien comentaris positius i es podia observar que els motivava a seguir participant.

Per altra banda centrant-nos en els alumnes, durant el primer contacte amb l'educadora s'han mostrat freds i distants. Han escoltat atentament les explicacions sense mostrar cap mostra d'il·lusió vers l'activitat, excepte l'infant amb esquizofrènia que estava molt content per saber més coses dels dofins.

La primera activitat dels dofins es fa al pati i l'educadora els ha demanat que seguessin. Un dels infants no ha volgut. Cal recordar que una de les característiques dels autistes és que són hipersselectius, és a dir, mostren més sensibilitat que els demès en certs aspectes en aquest cas no es volia embrutar. El mateix infant tampoc ha volgut fer una altra part de l'activitat que consistia en mullar el dofí amb aigua. S'ha respectat la seva decisió i no se l'ha pressionat.

Un altre element a destacar, és que tots han començat asseguts al terra i mica en mica s'han anat alçant. Fins que a mitja explicació tots estaven de peu i molt a prop de l'educadora. Les ganes i interès que els ha generat l'activitat ha fet que tinguessin poca paciència per escoltar les explicacions i de vegades han actuat sense pensar massa.

Així doncs, l'activitat del dofí ha estat tot un èxit ja que han treballat en equip tot despertant el seu interès. El fet de ser manipulativa, experimental i molt participativa, atorgant un rol actiu als infants ha suposat que l'atenció no disminuís en cap moment.

En canvi, durant les visites de la sala dels taurons i les tortugues les explicacions han estat més llargues, les activitats poc experimentals i manipulatives, causant que l'interès dels infants s'hagi anat reduint.

El segon grup, estava format per 7 alumnes d'entre 14 i 15 anys amb retard mental lleu, nivell de 6è de primària. I han realitzat la visita guiada pel CRAM.

A través d'una visita a les instal·lacions del CRAM i de l'exposició ***A favor de la biodiversitat, un mar d'esperança***, els alumnes han pogut conèixer la tasca que es fa des de la Fundació per a la conservació del medi marí i la protecció de les espècies amenaçades.

Amb aquesta visita han pogut veure alguns dels animals que hi ha al centre i conèixer les accions de recuperació i reintroducció de les espècies marines que ha fet el CRAM.

La primera part de la visita ha estat més vivencial, l'educador els ha explicat les conseqüències que tenen les accions de l'ésser humà sobre el medi amb el suport de materials com plàstics, dents de diferents animals, instruments per pescar, etc. Això ha facilitat que els infants seguissin l'explicació i es plantejessin qüestions i dubtes sobre el que s'estava presentant.

Pel que fa a la visita, les explicacions han estat llargues i de vegades s'han fet feixugues. Alguns dels alumnes han estat participatius al transcurs de l'activitat mentre que d'altres han perdut el fil i es mostraven absents amb la mirada perduda.

Des del meu punt de vista el rol dels alumnes ha estat bastant passiu durant tota la visita i això ha comportat que potser no extraguessin unes conclusions clares, significatives i útils per millorar la seva acció en el medi. Potser si s'hagués realitzat algun joc o dinàmica on es simulés una situació real o familiar per als infants haurien interioritzat millor el missatge de la visita.

Dimecres 8 de març del 2017- TUTORIA

Tutoria del treball de final de grau, on s'han posat en comú les diferents visites al CRAM. S'han compartit sensacions, observacions, vivències i dubtes amb la tutora. Alhora ens hem organitzat les dates de les entregues i hem repassat el format del treball.

Dimecres 15 de març del 2017- TUTORIA

Tutoria de treball de final de grau. Organització de les idees principals hem anat a buscar l'essència del treball per tal d'estructurar les idees. Primer de tot hem cercat un títol on hi ha aparegut les idees clau "Proposta al CRAM d'estratègies i recursos per atendre les Necessitats Educatives Especials". Seguidament ens hem plantejat una pregunta de recerca juntament amb subpreguntes que és el què necessito saber per a respondre la pregunta.

Hem acordat les tutories, el marc teòric i hem posat deures per a la següent sessió que serà organitzar l'extracció de dades de les visites el CRAM en unes taules per tal d'analitzar més profundament la informació.

Dimecres 22 de març del 2017- TUTORIA

Tutoria del treball de final de grau. He presentat la primera part del marc teòric sobre l'educació no formal, la contextualització del CRAM així com també una proposta de taula d'observació. La tutora m'ha donat feedback i hem anat modelant la proposta de millora. La idea és fer un esquema d'actuació, és a dir, un esquema format per trets característics que poden tenir els grups, com per exemple; si és un grup només d'alumnes amb NEE o si és un grup gran, si les necessitats són cognitives, sensorials, motrius,... i d'aquesta manera anar seguint un itinerari fins arribar a una proposta d'estratègies i recursos.

A més, hem organitzat l'horari definint les dates aproximades per finalitzar els apartats. La propera tasca a entregar és el marc teòric de les necessitats educatives especials, fer alguna observació més al CRAM així com també analitzar les guies didàctiques d'algunes de les activitats.

Dilluns 24 d'abril del 2017- OBSERVACIÓ DE L'ACTIVITAT UN MAR D'ESPERANÇA

Observació al CRAM de l'activitat *Un mar d'esperança*, he escollit aquesta activitat per poder observar un educador diferent de manera que em permeti observar estratègies i formes de gestionar les activitats diferents. Les observacions ja han estat enregistrades amb la graella que es va elaborar, ha estat més fàcil i útil ja que observes aspectes concrets i no et descuides cap element.

Ahora he elaborat una entrevista per als educadors amb la finalitat de conèixer aspectes i inquietuds més personals en referència a l'atenció dels alumnes amb necessitats educatives especials. M'han comentat que millor els l'envii per correu.

Dimarts 2 de maig del 2017- TUTORIA

La tutora d'avui ha estat dedicada principalment a comentar, corregir i millorar la primera part teòrica del treball. Ens hem centrat especialment en la taula on hem analitzat les principals propostes de millora que es podrien fer a partir de les observacions que s'han extret. Hem decidit elaborar un esquema amb les diferents característiques que podria tenir un grup i que aquest porti a uns recursos i estratègies per als educadors del CRAM. Hem comentat que per fer-ho més explícit es podrien plasmar en un cas real.

Dimecres 24 de maig del 2017- TUTORIA

Tutoria de seguiment del treball per comentar principalment l'anàlisi de les observacions i la metodologia. També s'ha plantejat com enfocar l'apartat de les propostes de millora a partir de les conclusions que s'han extret a les observacions. S'elaborarà un document amb una síntesi de les principals discapacitats i un recull d'intervencions que poden utilitzar en cada cas, ja sigui per fer les adaptacions de les activitats o més a nivell personal com a estratègies i recursos. Finalment, s'ha comentat com va la comunicació amb el CRAM i s'ha establert data per a la última tutoria.

Dimarts 30 de maig del 2017- REUNIÓ AMB EL CRAM

Les membres de la reunió hem estat la Mo i jo, tot i que també hi hauria d'haver hagut la coordinadora de l'Aula CRAM però per problemes personals no ha pogut venir.

L'objectiu de la reunió ha estat fer un seguiment del treball i compartir la proposta de millora. Així doncs, li he fet un breu resum de les diferents parts del treball explicant en quins aspectes m'havia centrat. Com que he portat una fotocòpia del treball ha estat més senzill fer l'explicació. Seguidament li he presentat la proposta de millora, que de moment és una idea i volia conèixer la seva opinió. Tenia el dubte de si presentar les intervencions en format llibre o esquema i ella ha preferit de manera esquemàtica per la seva utilitat.

Finalment li he donat la fotocòpia del treball i m'ha dit que se'l llegirà i em donarà feedback. La reunió m'ha permès guiar la proposta de millora i poder-la centrar el màxim possible a les seves necessitats i preferències.

Dimecres 7 de juny del 2016- ÚLTIMA TUTORIA

S'ha destinat la tutoria a fer els últims retocs del treball de fi de grau. S'han millorat les finalitats i preguntes entre d'altres aspectes de format. També s'ha estructurat l'apartat de les conclusions, dividint-lo una primera part destinada a les futures recerques i seguidament reflexions de caire més personal.